LITERATURA · ARTS · INFORMACIÓ

PONT BLAU

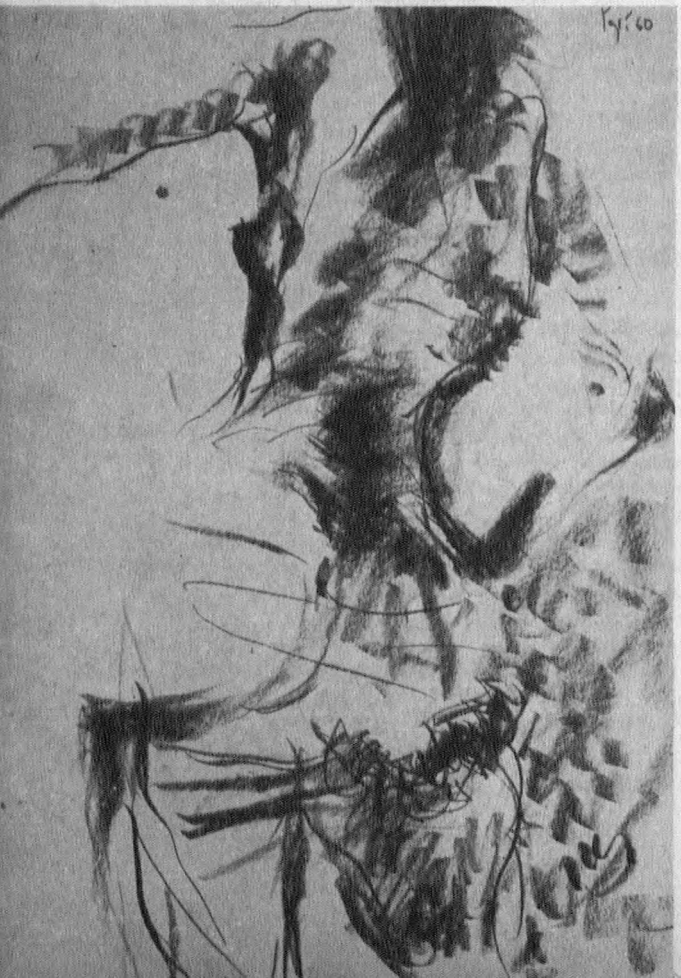

91

MAIG

1960

S U M A R I

Nu, dibuix d'ANTONI PEYRÍ . . . . . Portada
Editorial 145
El cançoner i el mite, per CARLES PI-SUNYER . . . 146
En el centenari de Joan Maragall
Maragall i el Primer de Maig, per PERE MAS I PERERA 150
La religiositat de Maragall, per JOSEP DESSOT . . 154
Cada dia se'n lleva un, per VÍCTOR ALBA 156
Carnet literari, per RAMON XURIGUERA 158

INFORMACIÓ I COMENTARIS

Bladé o el retorn al pairalisme, per RAMON FABREGAT 161
*L'estil d'*El pelegrí apassionat, per GUMERSIND GOMILA 163
Recensions, per RAMON NEBOT 165
Nova obra de Maruxa Vilalta, per V. R. L. . . . 167
Retorn al millor dels mons, per A. B. D. 168
Querol i Llorente, per E. SOLER GODES 170
Cap d'Any de Raixa, per R. 173
Noticiari 174

Subscripció: Mèxic, un any . . 30.00 pesos mex.
Un número . . . . . 3.50 pesos mex.
Fora de Mèxic . . 3.00 Dls.

A LA DARRERA pàgina del nostre número anterior publicàvem, sota el títol *Defensa de la llengua*, una crida a col·laborar a l'obra del Patronat de Cultura Catalana Popular. Com que, per la seva presentació, podria ser considerada per alguns lectors una nota de la redacció de PONT BLAU, creiem pertinent aclarir que és el text d'una crida del Patronat de Cultura Catalana Popular, que ens hem honorat a reproduir per tal de contribuir a la seva difusió. Ens permetem demanar als nostres lectors que considerin seriosament les seves possibilitats de col·laboració a l'obra del Patronat. Actualment s'estan ja constituint delegacions a tots els països. Som informats que «la seva finalitat és fer reviure el principi de l'escola catalana editant llibres escolars i enviant els mestres a l'estranger per tal que es posin al corrent dels darrers mètodes pedagògics. Els noms del Patronat que per ara poden fer-se públics són els de Pere Bosch Gimpera, Josep Carner, L. Nicolau d'Olwer, Josep Sebastià Pons i Rafael Patxot.» Aquests noms són per si sols una garantia de la seriositat de l'empresa. Aquesta, evidentment, exigeix unas recursos econòmics sòlids i regulars, per a reunir els quals caldrà la col·laboració de tothom; és una obra que posarà a prova la catalanitat dels nostres expatriats, ja que a tots els serà sol·licitat el concurs. Qui gosarà negar-lo? No pas els nostres lectors, que ja tenen demostrat, amb el seu amable suport a la nostra modesta publicació, el seu interès per les lletres catalanes. Ara es tracta, com haurà vist el lector de la nota esmentada, d'una empresa ambiciosa i exigent, de gran abast, que té els seus antecedents en l'obra meritòria de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana; es tracta d'aconseguir, en el possible, que els catalans coneguin, amb la correcció que hauria de ser normal, la seva llengua. Tots estem obligats a col·laborar, cadascú en l'aspecte que li escaigui, en una empresa d'aquesta mena: els uns, ensenyant; els altres, treballant en la preparació del material necessari; molts, aprenent, i la majoria amb aportacions econòmiques. De moment, demanem només als nostres lectors que estiguin atents a les fases del desenvolupament de l'obra del Patronat de Cultura Catalana Popular, per tal d'incorporar-s'hi, cadascú en el moment en què, segons la col·laboració que li sigui demanada, resulti oportú.

EL CANÇONER I EL MITE

Per CARLES PI SUNYER

IV

DAVANT EL MISTERI

Haurà d'ésser interessant observar el caràcter i seguir l'evolució del mite en un grup d'històries que en cert aspecte podrien dir-se'n de les més mítiques, aquelles en què hi juga l'element sobre natural, miraculós. No és aquesta — ja ho dèiem abans — la característica del nostre Cançoner, que més que d'allò que és extraordinari, al·lucinant, meravellós, parla de passions humanes i procura explicar-ho en el pla de les creences normals per a resoldre-ho amb l'antinòmia condemna-salvació, amb tendència a la darrera. La basarda prové de la por de la mort, personificada en l'aparença de quelcom que ja no és com la gent que ens volta, una criatura de la nostra terra. Com en *La Mort i la Donzella: «Desperteu-vos, si dormiu — desperteu-vos pare i mare — que jo veig un rostre tal — que no apar persona nada».*

Una cançó estranya, entre les d'aquest cicle, i plena de premonicions, és *La mort de la núvia,* de la qual també es donen nombroses variants: *«El dia de Sant Joan — n'és diada senyalada — poso la sella al cavall — dret a muntanya me'n nava . . . — Quan a mitja costa en sóc — sento una veu prima i clara — jo que em giro al costat dret, veig la meva enamorada . . . — Ens posem a enraonar — de les penes que el cor passa . . . — Quan vaig ésser a mig camí — sento tocar les campanes . . . — «Amic meu, ja t'ho diré — per la teva enamorada». — «Amic meu, com pot ésser — si fa un moment l'he deixada?» — Quan vaig ésser a mig carrer — veig la porta mig tancada . . . — Jo me li agenollo als peus i jo a plorar em posava».* En una altra variant la nota és més romàntica: *«Jo la descolgo del clot — sols per veure-li la cara».* Un cop morta la núvia la cançó vacil·la, no sabent com resoldre aquest plantejament de misteri, i acaba en diverses versions distintes. En una d'elles, la núvia diu: *«Marit meu, no em toquis pas — que jo fóra condemnada».* En una altra, evidentment sobreafegida, hom vol treure'n una exemplaritat pràctica: *«Fuig d' aquí, lladre traïdor — que la mort me n'ets causada — que per un contento teu — a l'infern sóc condemnada. — Si jo pogués tornà al món — com un temps hi sóc estada — no m'enganyarien galans — ni saraus ni contradanses».* I en una altra variant, probablement posterior, la solució és més fàcil: *«Amor, no en sóc morta, no — que la Verge m'ha salvada».* És, en les distintes versions, la història dels que es condemnen per amor i que el mite tracta d'explicar, però tendint cap a la salvació.

Com a punt de partida hi ha primer l'acceptació de la condemna: *«Son pare no li vol dar — el galan que ella més aima . . . — Se n'ha feta fé una torre — per tenir-la retirada. . . — Passaren dies i nits — en finestra surt la dama . . . — «Ai bon comte de ma vida — de quantes penes n'ets causa». — «Ai, més greus ne són les mies — que a l'infern ja tinc morada — Dama, per venir a veure't — als dimonis m'entregava».* El mateix tema que en la cançó del condemnat a mort: *«Per poder-vos veure a vós — m'he tingut de dar al diable — al diable — al diable de la mar — el que ajuda a passar l'aigua. — De veure-us prou us he vist — però tinc l'ànima damnada».* Amb tot, en la majoria d'aquestes cançons, en la versió originària o en alguna de les seves variants, la condemna no és irrevocable, i ve la redempció que salva. En la cruïlla del misteri del més enllà, el Cançoner dubta, s'ho pregunta, vol explicar-ho dintre el marc de les creences humanes. La Princesa Anna Maria voldria saber-ho: *«Escuder, bon escuder — una pregunta et faria: — Si el que mor de mal d'amor — la seva ànima*

perdria?» O l'enamorat que somnia, abans de morir: *«Somniava que a l'amor — als meus braços la tenia. — No sóc pas la teva amor — Sóc la Mort que Déu t'envia»*; i no sabent contestar-s'ho, fa la mateixa pregunta a un ermità: *«El que mor de mal d'amor — no perdrà l'ànima en vida?» — «Ai, donzell, això no ho sé — Deu del cel ho respondria»*. Deixant la decisió al Déu dels suprems perdons, el Cançoner ja s'inclina cap a la salvació. I compleix la funció del mite de voler explicar i resoldre allò que hi ha d'incomprès en la meravella del misteri.

V

DRAMA I COMÈDIA DE LA VIDA QUOTIDIANA

Al costat de les històries d'una roentor de tragèdia, mostra també el sentit del mite la branca del Cançoner en què hom glossa, amb paraula senzilla, les emocions normals dels afanys de cada dia, els temes que semblen vulgars de la pobra comèdia de la vida. Una variada i colorida imatgeria de figures, de sentiments, de petits drames, sense la tensa vibració heroica, però sovint amarats de dolor i xops de llàgrimes, i altres cops plens de finor espiritual i de gràcia amable. Entre les que deixen una estela de melangia hi ha el cicle de les donzelles que per obeir el voler dels seus pares, per propi interès o vanitat, o simplement perquè les coses han vingut així, s'han casat amb un home que no estimen. En general, dintre el corrent de fatalisme que domina l'arrel del Cançoner, el desenllaç de la història és trist i dramàtic: *«Angeleta ves a l'hort — despedeix-te de les plantes — i també del maduixer — que cada dia regaves . . . — «Adeussiau, clavellers-roses, violes boscanes» . . . — Al davant van els criats — al darrera pare i mare. — Quan en són a mig carrer — un galan ja n'encontraven. — N'hi dóna un pom de clavells — a modo de recordança. — . . . Ja se'n puja escala amunt — sobre el llit se n'és tirada . . . — «Que no sigui aquell traïdor — que té n'hagi emmetzinada». — «No m'ha emmetzinada, no que el meu cor se n'alegrava». — A les dues de la nit — l'ànima a Déu ja donava»*. O l'altra Angeleta, *«que el seu pare l'ha casada — l'ha casada a Tarragona — però no hi viurà pas gaire»*. Igual sentiment de tristor resurt de tantes cançons i variants sobre el mateix tema: *«No n'estic contenta, no — que a casa me n'han casada». «Què hi farem que sigui ric — si en el meu cor no li agrada». «Al cap d'un mes que hi va ésser — ja l'enyorança la mata»*.

En altres cançons, a la tristesa dels amors dissortats s'afegeix la melangia de les promeses incomplertes: *«Llicència vull demanar a la meva enamorada — llicència per nâ a segar — a les planes de Cerdanya . . . — Del cor vull la voluntat — dels braços una abraçada. — Li dóna un pom de clavells — al barret ja se'ls posava . . . — Els clavells s'han mustigat — la Teresa ja és casada»*. Molt sovint, els mateixos pares són els causants del mal: *«N'hi havia un pagès — sols en té una filla — no l'han volguda dar — als fadrins de la vila . . . — Lo pomeret florit — la roseta esbandida . . . — La fan morir de fam — i fred a la botiga»*. Els pares, de vegades, a més d'egoistes són cínics i canvien la tragèdia en farsa: *«El pare l'ha casada — amb un vell de cinquanta anys . . . — «Amb els diners del vell — un jove pots trobar»*. El Cançoner recorda sovint la queixa rancuniosa de la filla sacrificada: *«Encomana'm a la mare, rossinyol — i a mon pare no pas gaire — perquè m'ha mal maridada»*. El rossinyol, l'ocell volgut, el que rep, també el plany de la Margaridó, així mateix mal casada, i que es mor d'enyorament en la soledat en què la deixen de les muntanyes de Canigó: *«Tres mesos m'hi vaig estar — sens veure persona nada — sinó un trist rossinyolet — que en sortir del niu cantava . . . — Rossinyol, bon rossinyol — Deu te dó bona volada»*.

No és estrany, amb això, i venint de segles enrera, que l'actitud de les noies del Cançoner sigui en molts casos de submissió, de la qual esperen que després vingui l'enamorament: *«El vostre amor, donzelleta — si me'l volguéssiu donar». — «Demaneulo en el meu parte — i també a lo meu germà — que si ells us el donaven — per mi*

ben donat serà». Aquestes bones noies obedients aspiren només a una felicitat senzilla i normal, com la que els seus galans els prometen: «*Mal pagada no en sereu — que sereu dona de casa*». Alguns cops el camí pren tombs imprevistos: «*El meu pare i ma mare — no en tenen sinó a mi — em fan anâ a l'estudi — a aprendre de llegir . . . — El mestre que m'ensenya — s'ha enamorat de mi — Jo li faig de resposta — que no el sabré servir*». O com en altres casos: «*Un estudiant de Vich — en festejava una vídua. — La vídua s'hi vol casar — els seus pares no ho volien . . . — L'estudiant n'és a Roma — a servir una rectoria. — La viduetа se n'hi va — vestida de peregrina . . — Quan la vídua va ésser allà — l'estudiant canta missa . . . — L'estudiant se n'adona — i també se'n defallia*». La conclusió pot ésser també mig filosòfica, mig desenganyada: «*La vídua s'hi vol casar — el seu pare no ho volia. — L'estudiant se n'és anat — a servir una rectoria . . — Nines que veniu al món — no us fieu de gent de llibres — tenint-ne quatre raons — ja se'n van a cansar missa*». Les vídues abunden entre les figures del Cançoner: «*En sortir de casa — els infants ja diuen: — «Que guapa la dama — que guapa la vídua*». O bé: «*No hi van pel jutge, no — que hi van per la jutgessa. . . — La gent quan em veuran — diran: «Quina vidueta» — Jo n'abaixaré el cap — faré la rialleta*».

Els camins i els atzars de l'amor poden portar també l'irreparable: «*La mare i la filla — seuen en un banc — la filla broda seda — la mare broda estam. — Em broda una camisa — per un estudiant — Mentre que la brodava — que passa el seu galan — La filla es posa a riure — la mare sospirant. — «De què sospireu, mare — de què sospireu tant?*» — «*Filla, la meva filla — joves t'enganyaran*». — «*Mare, la meva mare — ja enganyadeta m'han*». L'amor, però, acostuma a prendre un aire més amable, amb frescor i gràcia. Com en aquests discreteigs de diverses cançons: «*En voldria aquesta rosa que porteu ací al devant . . — Les roses seran florides — per a vós o altres seran*». «*Ai, amor, que és lo que ho fa — ai, amor, qui gosaria*». «*Ai, pobre carboneret — que ets innocent — en trobes la sort al bosc — i no la prens*».

Que lluny que som de la cruesa i la violència bàrbara que bateguen en la tèrbola entranya de les cançons primitives. Al passar dels segles, el Cançoner s'ha afinat, no solament esmussant en les variants els caires vius de les passions originàries, sinó, a més, estenent el camp dels seus temes i fent-hi entrar la trama de la comèdia senzilla, plena sovint d'íntima melangia. Són sentiments d'arrel ben humana, on sembla reviure en to menor la gràcia discreta del setcents, els que perduren en les històries ja afinades del Cançoner.

VI

LES DONES DEL CANÇONER

En aquesta gran varietat de drames i comèdies de la vida quotidiana, les heroïnes són molt sovint donzelles o dones casades, una galana constel·lació de figures femenines. Ho són, generalment, les protagonistes de les cançons cruels i tràgiques; segueixen essent-ho les senzilles, les tímides, les que es caracteritzen per la gràcia amable; i ho són, així mateix, les fortes, les treballadores, les coratjoses, les aventureres. En la seva múltiple diversitat de caràcter, de condició, de sentiment, d'intriga, dones i donzelles són realment l'ànima del Cançoner.

Entre aquetes figures femenines, el Cançoner subratlla amb inequívoca i pietosa emoció la figura de tantes i tantes dones coratjosament fidels, com l'esposa que es lliura a la mort, per a salvar el comte Floris, el seu marit: «*El rei n'ha fet un convit — tots els comtes hi havia . . . —* «Comte, *mata a ta muller — que et daré la meva filla*» . . . — *El comte s'entorna a casa — amb cara molt afligida — Al punt de la mitja nit — ni un ni altre dormia — «Què teniu, lo meu marit — que no dormiu d'agonia?*» — *Comtessa, lo rei m'ha dit que li portés jo sang viva . . . — Que un o altre ha de morir — i així ens departiríem*» — «*Comte, per tu moriré — comte, per tu moriria*». Alguns cops, però, els papers s'inverteixen, i en una altra història és el marit que ofereix la pròpia vida per a poder tenir un fill, amb

tot i que la cançó acabi fent ressaltar el dolor de l'esposa: «*Tant ho desitjava — que oferi sa vida — per deixar un fill — l'hereu de la vila . . . — La muller del comte — donya Agna d'Hongria — ha parit un noi — com l'estel del dia — No el veurà son pare — fer cavalleries — Hauré de partir — una veu em crida . . . — De fora la cambra — ja mor de sobines . . . — Tot mirant la tomba — va caure esmortida*».

Les dones del Cançoner poden ésser amants de l'aventura, per bé que alguns cops, com en el cas de la Maria Galana, els danys que en pervenen serveixen d'exemplaritat: «*Maria, si vols venir — ara és hora retirada . . . — «Pare i mare, adéussiau — i tots els demés de casa — jo de cor us ho vaig dir — que de boca no gosava» . . . — Quan són a baix del carrer — vestit d'home li posaven . . . — «Maria, què n'has fet tu — què n'has fet tu, desgraciada — Si n'haurien vist passar — una minyona robada que sa mare mor d'enuig — i jo no tardaré gaire . . . — Maria, Déu te perdó — Déu t'hagi ben perdonada*». De vegades, l'aventura porta conseqüències funestes: «*Adéu, Maria gentil — que l'amor me'n tens robada. . . — amb gran pecat n'ha caigut — amb un criat de la casa se n'és calada fugir — per boscos i per muntanues — s'és vestida de soldat — i ja n'ha sentada plaça . . . — «General, ja us ho he dit que sóc soldat i no dama» . . . — Ja n'hi apunta el fusell — ja n'hi venta escopetada . . . — «Juraré sobre una creu — que n'és cosa ben sagrada — que si he mort el General — és perquè ell m'hi ha obligada*». Hi ha casos en què el to és de repte: «*S'és vestida de soldat — i a servir el rei se n'anava . . . — «Jo só mort el Capità jo n'he mort, i no cap altre . . — de casar-me em casaré — quan en trobi un que m'agrada*». Com no manca tampoc la cançó, d'un tema universal, en què una donzella coratjosa afronta l'aventura per esperit de sacrifici i amor filial: «*Gran guerra se n'es armada entre França i Aragó . . . — «Malaïda la Comtessa — i tota sa gernació — m'ha donades quatre filles — sense parir cap baró». — Les filles se l'escoltaven — la més xica diu això: Doneu-me, pare, les armes — que a la guerra aniré jo» . . . — El fill del rei l'acompanya — li ha posat molta afició*». La reina diu al seu fill que provi diversos ardits per tal de veure si és home o donzella, i per bé que ella les preveu i les salva, el príncep segueix repetint: «*Els ulls blaus del Comte Carles — són de dama i d'home no*». La guerra ja és acabada: «*Per vós, pare, he fet la guerra — que no teniu fill baró*». I quan es casa amb el fill del rei, encara ella reivindica la seva fortitud: «*Si pels ulls m'ha coneguda — per cap altra cosa no*».

El coratge pot tenir-lo també una noia de condició modesta, una mossa d'hostal, i per simple compliment del deure, com la que desfà les maquinacions dels lladres en la simple i forta història de l'Hostal de la Peira: «*A l'hostal de la Peira — tres dames van anar — la mossa n'és traïdora — pel pany les va guaitar — porten calcetes curtes — pistoles al costat . . . — Al llit va la mestressa — ella a l'escó es posà . . . — Quan són les deu tocades — els lladres veu baixar. — Quan entren a la cuina — ella es posa a roncar — tres gotetes de cera — al pit n'hi van tirar . . . — Ja en surten a defora — es posen a xiular — la nina n'és discreta — la porta els va tancar. . . — «La minyona que tens — la pots ben estimar — que te'n lliurà la vida — l'hostal de robar*».

De vegades, l'aventura arriba per atzar, com a l'Escrivana, la filla del Carmesí: «*Petiteta l'han casada — la filla del Carmesí*», i mentre esperen que es faci gran, el marit ha anat a la guerra. »*El rei moro se l'ha enduta — disset llegües lluny d'aci*». I quan l'espòs torna, va a rescatar-la disfressat de pelegrí, i pot recobrar-la amb manyes d'engany i traïdoria. L'interessant de la cançó és amb la forma humana que presenta el rei moro, home de bons sentiments. El mite del rei moro podia inicialment fer por, però s'ha afinat. I mentre els fugitius «*carregaren d'or i sedes — tant com el cor els va dir*», el rei moro es plany amb un to més noble i humà: «*Poncelleta te l'emportes — ai, traïdor de pelegrí . . . — No em reca l'or que s'emporta — les alhages i els setins sinó el joiell de la mare — que s'endú penjat al pit*».

EN EL CENTENARI DE
JOAN MARAGALL

MARAGALL I EL PRIMER DE MAIG

Per PERE MAS I PERERA

I

L'ANY 1890 es celebrà, per primera vegada, a tot el món, la festa obrera del primer de maig. Hom volia commemorar la lluita empresa el primer de maig del 1886, per les organitzacions proletàries nordamericanes, a fi d'imposar la jornada de les vuit hores. Esclataren diverses vagues i, a Chicago, 40.000 obrers abandonaren llur treball. El dia 4, la policia, en intentar dissoldre per la violència una manifestació, matà i ferí nombroses manifestants.

En advenir al tron d'Alemanya l'emperador Guillem II (1888), tot i que no era amic del moviment obrer, es vanava d'ésser protector del proletariat. En ocasió de rebre una comissió de vaguistes del Rin i de Westfàlia, els prometé d'ajudar-los a conquistar llurs drets. Entenia que, per tal d'afellir el socialisme, el poder públic havia d'anticipar-se, en tant que fos possible, a les reclamacions dels treballadors. Segons afirma Maragall en el seu article *El 1º de Mayo*, del 1r. de maig del 1906, Guillem II d'Alemanya «havia somniat el seu primer somni imperial, i el seu primer somni imperial fou d'ésser emperador dels obrers», «somnià amb ésser el Constantí d'aquest nou cristianisme... sense Crist». «Sota el patrocini imperial, hom celebrà, a Berlín — afegeix —, un gran Congrés socialista obrer, i en aquest Congrés nasqué la festa del 1r. de maig».

L'any 1889, arran de l'Exposició Internacional de París, es reuniren, en aquella capital, dos congressos internacionals obrers — que tingueren molta importància —. De llur entesa, sorgí la Segona Internacional, anomenada, també, Internacional Socialista.

Una de les seves primeres resolucions fou de declarar el dia primer de maig diada internacional de la classe obrera.

Fou celebrada arreu i, a Barcelona, entre altres ciutats. En les seves cartes a Antoni Roura, Joan Maragall sol expansionar-se d'una manera que no gosava de fer en els seus articles, de tal manera que Carles Soldevila assenyala «una subtil sensació de desharmonia o de rompiment» per a aquell que «confronta la figura que podríem dir tòpica o llegendària de Joan Maragall amb la que perfilen aquestes cartes».

Maragall fa una al·lusió molt interessant a aquesta festa del proletariat. Les seves paraules revelen un temperament conservador, eminentment burgès.

El mateix dia 1r. de maig del 1890, escriu al seu amic Roura aquests mots: «Avui és festa, però festa completa; tots els establiments són tancats, no corre ni un carruatge, ni un carro, ni un tramvia: és la festa dels obrers que ha imposat la Internacional. Avui, pels carrers, no es veuen més que treballadors, molts treballadors en vaga, i, al matí, n'han anat uns quants milers, en manifestació, al govern civil».

El dia 2, li explica l'origen de la festa, la culpa de la creació de la qual atribueix a «l'Emperaire d'Alemanya».

L'objecte era, «tal com es va comunicar, només fer present aquesta pretensió, i tornar l'endemà al treball; però, un cop la gent al carrer, s'han encarinyat amb això de passejar-se pertot fent el "papu"; els anarquistes s'hi han barrejat, i ara molts oficis ja volen les vuit hores des d'ara mateix, i aquests oficis no volen deixar els altres, i els anarquistes criden «morin els burgesos» i, quan un oficial de la guàrdia civil crida *¡preparen!*, apreten a córrer

fins a perdre's de vista. I els obrers es passegen, fumuts de fàstic, no saben què fer, com nosaltres quam fèiem campana. Però, allò que és més bonic és l'alarma dels burgesos. Durant els últims dies d'abril, es va estendre un pànic tan horrorós que semblava que vingués la fi del món; els uns compraven vint o trenta pans, diverses arroves de patates, bacallà i altres porqueries; els altres feien forrar les portes i compraven armes, i altres fugien sense saber on; altres, per animar-se, se n'anaven a veure arribar tropa, i, quan comptaven força soldats, força cavalls i, sobretot, força canons, ah! allò els posava bé de ventre, i ja temien menys al "treballador", al barbre de la nostra època, al que vol capgirar l'ordre social, al que posa petards i renega, mira de reüll el "senyor", al que vol disfrutar d'allò que nosaltres disfrutem... Que l'afusellin, que el trinxin, que el fotin!»

«Però, l'obrer català és sensat — diem, després, els burgesos per a tranquilitzarnos — i està molt més ben tractat que en altres nacions: no faran res, només uns quants caps calents, estrangerats, que ho vénen a enredar tot, que els entabanen... Noi, me'n vaig a veure què passa, em sembla que avui ens posaran en estat de siti; a casa, em posen obstacles a sortir al carrer, jo ho tiro pel ridícul i, llavors, diuen: "Vés, però no passis per la Rambla!" No passar per la Rambla! No veure el pla de la Boqueria! No jugar als escacs a l'Ateneu! No pot ésser.»

«Altrament, a mi els treballadors no em fan por, són sensats, estan bastant alegres i tranquils, no s'exalten, són honrats, i no em fan por, sobretot perquè la "tropa" els farà por a ells. Tots som fenicis».

El dia 3, conta a Roura els incidents d'aquell dia. Els presencià del balcó de l'Ateneu estant. A les vuit del vespre, «comparegué un esquadró de cavalleria passant pel mig de la Rambla i agafant-la de banda a banda. Al davant, hi anava un coronel i sis batidors, els quals, així que entraren a l'entarugat humit pels continus ruixats i boires, anaren tots catorze de morros per terra (hi compto cavalls i tot). Noi, quina bromassa! S'alçaren com pogueren i el coronel, enfutismat, cec de ràbia, divideix l'esquadró per les dues vores i arrenquen a córrer amb un terratrèmol de potes i un dringar d'armes que semblaven dimonis. Allò era bonic, la Rambla quedà molt aclarida de gent».

Segueix la relació dels fets d'aquell dia i comenta: «I jo disfruto, perquè m'emprenya la insistència de la plebs, que destorba, desentona, preocupa, priva de pensar i, t'ho confesso, estic pel despotisme il·lustrat». A la tarda, després d'haver escrit la lletra anterior — explica en la seva carta del dia 4 — «me'n vaig anar a l'Ateneu: vaig trobar la plaça de Catalunya neta i rasa i voltada de tropa (llancers), però grups a les vores insultant els soldats, i burgesos curiosos de tan aterroritzats en les voreres i als balcons mirant fins amb "gemelos" i fent comentaris de baix en baix». «A les vuit, càrregues de cavalleria i trets a la Rambla de Catalunya. A les nou, vaig anar a la plaça d'Urquinaona a comprar tabac, i tot semblava tranquil».

Vet ací, a través d'aquestes breus informacions sobre el primer de maig del 1890, a Barcelona, un Maragall conservador, a qui la pertorbació obrera preocupava i trasbalsava, perquè no podia passar per la Rambla, ni veure el pla de la Boqueria, ni jugar als escacs, a l'Ateneu.

II

L'any 1906, Joan Maragall publicà dos articles sobre la festa obrera del primer de maig: l'un — *El primero de mayo* —, el dia 1r. de maig, ja esmentat, i l'altre — *La Marsellesa* —, el dia 7. Aquests dos articles palesen la gran comprensió del nostre poeta envers aquella commemoració. L'esverament de l'any 1890 s'ha esvaït? No pas del tot: s'ha temperat només. Maragall tracta de tranquil·litzar els seus lectors — gent conservadora i esporuguida —. Per tal de poder fer-ho bé, anà al Tibidabo, a veure com els obrers festejaven aquella diada. Entre aquesta anada del 1906 al Tibidabo i la del 1890 a la plaça de Catalunya, hi ha un paral·lelisme evident; Maragall tracta de cerciorar-se per ell mateix d'allò que realment és el primer de maig i de com ha anat evolucionant, per tal de formar cri-

teri, de saber a què atenir-se i, després, forjar, entre els lectors del diari a què col·labora, una opinió exacta i minvar, així, la tensió social existent.

Quan, pel juliol del 1889 — centenari de la presa de la Bastilla —, fou instituïda, a París, la data del primer de maig com a Diada del Treball, en recordança dels obrers morts a Chicago, hom volgué afirmar, ensems, l'ideari de llibertat, d'igualtat i de fraternitat que proclamà la Revolució francesa. Hom venia a eixamplar la base social del moviment demo-liberal amb la integració de les masses proletàries, en reclamar millors condicions de vida i de treball per als obrers de tot el món. S'estava propiciant la gestació de l'emancipació de la classe obrera.

Perquè el lector copsi la posició maragalliana ben bé, vull transcriure, a continuació, els paràgrafs més importants d'aquells dos escrits del nostre poeta.

Abans, però, vull posar de relleu que, cap a finals del segle dinovè, la creixença de Barcelona com a ciutat, portava aparellat el seu incessant increment com a nucli econòmic. La concentració de la riquesa prengué sentit social. D'ací que les reivindicacions proletàries hi originessin lluites molt actives. Els obrers aprofitaven cada primer de maig per organitzar manifestacions que, de vegades, envaïen el Passeig de Gràcia i les Rambles i formaven talment onades tumultuoses, en les quals s'aplegaven homes i dones treballadors.

Com degué sofrir don Joan Maragall! Tal com ve a dir, en el seu *Elogi del poble*, ell «sempre temé el poble més que l'estimà». Aquella «massa llunyana, turbulenta i menaçadora, de la qual tan sols es conten violències i es temen estralls», aquell «apinyament de cares sense fesomia pròpia», aquell «clamor de veus sense to personal», aquell «agitar-se de milers de braços sobre una massa d'humanitat informe que oscil·la tota en pes, sense intenció pròpia i a mercè d'un vent de passió, terriblement obscura com un núvol de tempesta, i repugnant i terrible fins en les seves alegries i en els seus entusiasmes pel baf de bestialitat que la cerneix i per la ceguera de la seva força enorme», l'espantava. Per aquesta raó, Maragall «s'habituà a témer i a menysprear el poble, per allò que d'ell en contaven o en deien». El tenia per «la vegetació més baixa» de la societat humana.

«Poble, per a mi — confessa —, vol dir el sòl social, la crosta espiritual humana en la qual tots tenim les arrels i de la qual cadascú s'aixeca més o menys, en una o altra formació i amb aquelles virtuts o vicis que l'atzar de la germinació ha infós en la seva naturalesa». «En aquesta crosta, hi ha tot el passat i tot l'esdevenidor de la humanitat: tot surt d'aquest sòl i tot hi torna per transformar-se, per refer-se en la seva força de vida, en la seva virtut germinadora.»

«Res no indica millor — diu — la força d'un sentiment que el fet que aquest pugui crear una festa, i si aquesta festa arriba a ésser universal ja la primera vegada que hom la celebra, realment sembla anunciar l'adveniment d'una nova era. Així, el primer de maig del 1890, sembla venir al món una classe obrera universal, fins aleshores desconeguda. Els obrers conegueren l'immens poder que els donava una organització internacional de les seves diverses agrupacions; els antics poders públics es trobaren front a front d'una monstruosa força social nova, amb la qual instintivament pactaren de seguida, no ja de potència a potència, sinó amb la humilitat i l'afalac d'aquell que es sent inferior, i les altres classes socials, tingudes per poderoses, observaren en silenci i amb estupor aquell canvi de centre de l'equilibri social imposat pel pes enorme de la nova cohesió acomplerta.»

Ningú no es preguntà mai què duia de bo al món la festa del primer de maig. «Hom investigà tan sols — explica Maragall — la direcció d'aquella energia amb relació al dany o al benefici que podía reportar a cadascú. El poder públic vegé un afer d'ordre públic de grans proporcions.» «Les classes poderoses — afegeix — sols veieren el perill de llurs interessos i invocaren l'ajut de la força pública, per a defensar-los de totes passades o bé, per por i de mala gana, deixaren arrancar-se concessions, de moment, inevitables, amb ànim de retirar-les a la primera avinentesa que s'oferís per

a fer-ho sense perill. I els mateixos obrers, en llur generalitat, no obeïren més que l'afalac de sentir-se forts per a imposar una millora de llur condició material: treballar el menys possible i guanyar el més possible.»

«Ningú no prengué gaire cura de l'ànima d'aquella festa. L'ànima de la festa era la dignificació del proletariat; la seva entrada a alternar en les esferes superiors de la vida, a equilibrar les seves potències, espirituals i corporals, a un major conreu de la seva intel·ligència, a una millor educació del seu sentiment, a una deguda consideració social, a un pujar de nivell tot el seu esperit d'homes. I aquesta — remarca — fou la cosa "menys reconeguda pels altres i fins i tot per ells mateixos".» D'ací que la conceptuï avortada, des del primer moment, «en tant que festa». «Perquè arribi a ésser-ho — aclareix — cal que algun gran apòstol obrer li cerqui l'ànima i, tot fent-se verb, la mostri a la multitud palpitant», perquè «la festa de l'enaltiment i de la redempció moral de tota una classe, només la instituïrà aquell que sàpiga tocar l'ànima de la seva multitud: el cos no basta.»

«La festa del primer de maig — conclou — podria ésser una festa molt formosa si nosaltres fèiem parençosa la nostra ànima amb una fe infrangible en ella.»

Aquell primer de maig, Maragall anà el Tibidabo a veure com els obrers celebraven llur festa. I exclama: «He vist ja la festa que ha d'ésser. És meravellosa la intuïció del poble — deixeu-me dir del nostre poble — per fer harmonia amb cada cosa. El poble ha endevinat el sentit de la festa del primer de maig abans que ningú li expliqués degudament, i ha començat a celebrar-la tal com ha d'ésser: com una festa veritable, però diferent en alguna cosa d'aquelles que la religió i la tradició li han donat.»

I, entusiasmat, descriu l'espectacle que han contemplat els seus ulls. «Hauríeu vist — diu — pels camins i per les veredes i pels cimals i per les fondalades del Tibidabo grups d'obrers amb vestits, no dels diumenges i altres dies de festa, sinó amb vestits dels dies de feina en què no es treballa.» «Els homes — afegeix — amb vares tallades del bosc, encara enramades, les dones amb flors al pit i al cap. A més a més, moltes comitives duien música, cosa de festa; però aquestes músiques tocaven la *Marsellesa*, cosa de primer de maig.» «Per l'aire lliure i pur de les muntanyes — anota —, sonava idíl·licament. Jo no he sentit mai una altra cosa com aquella.» «Fou — confessa — una sensació que prengué en mi tot seguit tons profètics.» I el poeta s'esplaia a gust.

«Nosaltres — reconeix —, amb mil alambins i disquisicions, cercàvem l'ànima del primer de maig, per tal d'explicar-la pedantment al poble; i el poble la troba sense cercar-la, perquè és la seva ànima mateixa, i és ell qui ens l'explica a nosaltres.»

«Festa? — s'ha dit el poble —, doncs llibertat i alegria: doncs cap a córrer pel camp, i a cercar la germandat dels arbres i de les flors, i a riure i a cantar. Però, quin cant? No es detura pas a triar-lo: espontani, s'alçà del seu pit el cant que li han ensenyat com de la seva redempció social. Però, com que era cantat, amb alegria, en la llibertat de les muntanyes i dels boscos, en llurs aires s'esvaní l'antiga fúria; i com que, en aquell moment, aquells que l'entonaven sentien, en llur esperit, la pau dels pastors sempre cara a cara amb l'eterna pau de la immensitat, el cant era, també, pastorívol. I, en aquell moment, vaig sentir la qüestió social resolta molt senzillament pel poble en la pau dels camps, en lloc d'entonar-a en la tribulació de les ciutats.»

Contrastava aquell ambient amb el de París on, aquell mateix dia, «les turbes — deia el propi Maragall — es batien, pels carrers, amb la força pública». «I pensava — remarca — tot allò que tots hem d'aprendre de l'instint popular per dur Catalunya al seu més alt esdevenidor.»

Satisfet de la desviació pacífica que prenia el primer de maig a Barcelona, Maragall evocava com penetrà «el cant de la *Marsellesa* en el nostre poble», gràcies als cors de Josep Ansel Clavé, agermanat amb el de les *Flors de Maig*. «I en aquesta formosa confessió — deia —, en aquesta germandat inefable està tot el secret de l'esdevenidor més bell.» Creia que la perpetuació d'aquests cants aniria «modelant i adaptant el geni català, i l'íntima elevació d'aquest

i el seu desenvolupament exterior creixerien agermanats i equilibrats pels seus cants. I digueu-me si es pot dir ni es pot assegurar res més formós per un poble.»

«El poble — concloïa — és com la terra: d'ell s'alça cadascun que s'alça, però, per a viure, hi han de romandre sempre les arrels, i hi ha de tornar tot, cos i esperit; i, sobretot, l'esperit que és el poble, que és la terra, en marxa d'eternitat.»

Maragall semblava reconciliat amb la festa del primer de maig. I és que — tal com remarca Carles Cardó, en el pròleg del volum de les *Obres Completes* que conté aquests dos articles seus que he esmentat en començar — «no veu en l'obrer un factor econòmic. Hi veu l'home.» Per aquestes raons, «davant dels problemes socials, més que un criteri, tenia un temperament». «El seu cristianisme racial i el seu seny, tan distint del burgès, li feia concebre una ordenació social i política coincident, cada vegada amb exactitud, amb aquella democràcia que anava elaborant l'Europa de l'Edat Mitjana, tota ella compenetrada de cristianisme.»

LA RELIGIOSITAT DE MARAGALL

Per Josep DESSOT

Aquest any commemoratiu del centenari de la naixença del poeta, l'hem volgut iniciar visitant Francesc Pujols.

—Ja ho veieu. Esperant l'alliberació, la mort — ens ha dit amb una lucidesa serena i afable. Després, ha afegit — : Ara no treballo gens. No en tinc desig. No puc. Tinc el cap ben clar i llegeixo i reflexiono... però, no tinc ganes de fer res... Miraré, si encara visc una altra temporada, de fer una síntesi de la meva obra...

Naturalment, hem parlat de religió. Pujols ens ha reiterat la seva teoria i la seva fe en Catalunya i la seva missió en el món.

— Sí que em dol, però, deixar-la en un moment que les seves malaurances no s'atenuen, ja que arriben dies pitjors... Jo pertanyo a una generació que va jugar fort i a fons per a salvar el país de tantes malvestats com li han caigut damunt.

Hem parlat de la religió i la religiositat de Maragall.

—Mireu, era un home d'una profunda religiositat, però, tot i que el misteri de la religió el preocupà molt, no veié res clar... Hi ha una cosa que jo mai no vaig saber justificar-li. És que tenint tants fills, hagués anat a demanar al pare Miquel d'Esplugues si hi havia forma que pogués fer-se caputxí... És clar que la família econòmicament no el necessitava, però, moralment... i, a més, els sentiments de paternitat i de família que jo sabia que ell tenia... Recordo que, una vegada, em deixà un moment sol al seu despatx, per anar a acomiadar una minyona i tornà tot emocionat: «Aquesta noia havia vist néixer quasi tots els meus fills i els havia conduïts en braços», diguè per a justificar el seu sentiment...

*

Els franciscans que han repès la publicació de *Criterion* — la revista que fundà el P. Miquel d'Esplugues — acaben de dedicar el número 3 a Maragall i anuncien que hi dedicaran el 4. (També un cicle de conferències, a càrrec dels intel·lectuals que honoren des d'uns anys ençà la seva tribuna del local de *Franciscàlia*, al carrer de Banys Nous).

Ara, com feren amb Verdaguer, mouen un ampli corrent d'opinió i contribueixen plausiblement a reanimar l'interès general envers aquestes figures senyeres del nostre moviment literari renaixent.

Amb Maragall passa, però, que la polèmica brolla entorn de la relativitat de la seva ortodòxia; sobretot, quan es reincideix en l'anàlisi del seu *Cant Espiritual*.

Dos canonges, el doctor Joan M. Manyà de Tortosa i el doctor Jaume Sarri de Solsona, en el número de *Criterion* citat intenten excusar els errors filosòfics i teològics del poeta, en la confusionària i deficient formació que aquest hagué en aquelles disciplines (i encara en els furs legítims de la poesia).

Els altres exègetes, quasi tots seglars, posen de manifest el sentit religiós del gloriós barceloní, veient-lo en tot exemplar i senyaler, enfervorit i exaltat per les manifestacions religioses de la ciutat, que el me-

nen a escriure des de la magnífica postulació pel Temple de la Sagrada Família a una pila de poemes sobre la Puríssima, el Nadal, el Corpus i altres festivitats litúrgiques.

*

Josep Pla, en un volum de la seves obres completes en curs de publicació a la Biblioteca Selecta, es refereix a una conversa recent sostinguida amb Joan Pijoan, també vellet i malalt com Pujols, sobre el mateix tema. Pijoan viu a Suïssa.

Aquest altre deixeble predilecte del gran poeta declara que Maragall tenia idees molt poc ortodoxes.

En les lletres del poeta-filòsof a Carles Rahola, publicades en un volum de les Obres Completes, Maragall arriba a donar una singular i curiosa versió del seu concepte del cel, l'infern i el purgatori, que la Inquisició no li hauria pas perdonat.

Si Catalunya algun dia hagués pogut, o arribés a poder, expresar-se lliurement, segur que les polèmiques entorn de Verdaguer i de Maragall s'acabarien perquè tot resultaria diàfan.

Malauradament, el nostre esperit dissortat només pot manifestar-se d'una manera irregular, deformada per les censures i temences que l'aparell impietós de l'Església o l'Estat se li tiri damunt.

Hi han tres qüestions prèvies, tres condicions indispensables, a dilucidar i a reconèixer, perquè la investigació, la verificació i la sinceració es puguin produir honradament, naturalment. Això no fóra possible sense el reconeixement d'aquelles qüestions.

La primera és la de voler acceptar que, fins i tot admetent que l'Església Catòlica, Apostòlica i Romana sigui la infal·lible i única veritable, els seus dogmes, dictàmens i doctrines han variat molt de segle en segle i poden continuar fent-ho.

La segona qüestió és que és evidentment antisocial (i segurament anti-evangèlic i anti-cristià, ja que demostra una manca de caritat, d'amor al proisme, d'afecte i d'interès pel qui no s'ajup incondicionalment al nostre punt de mira o millor sistema i organització d'atac i defensa) no fer un esforç per a compendre una sugerència, opinió o disquisició diferent a les que ens són usuals, rutinàries.

La tercera és que a Catalunya, des de tostemps (vegi's Llull, Anselm Turmeda i el mateix rei Jaume), la religiositat i l'acció de l'aparell jeràrquic de l'Església o sigui la majoria de clergues i bisbes no ha marxat mai d'acord, millor dit, quasi mai.

Aleshores, els esperits més sensibles, més oberts, per tant més captadors de l'atmosfera ambiental, del sentiment col·lectiu, en expressar-se es troben automàticament en flagrant conflicte amb tots els corifeus d'una organització eclesial tothora recelosa, temerosa, disposada a mobilitzar-se pel contraatac a la primera veu del sentinella o el rondí de torn prematurament alarmat.

Els capellans joves i aquests dos canonges de *Criterion* — que mereixen tot el nostre respecte i una sincera atenció — faran bé de persistir en els seus més genuïns portantveus — en aquest cas Verdaguer i Maragall — si de debò aspiren, com aspirem tots, a sortir de la permanent i tràgica basculació entre la guerra civil i la persecució, a càrrec dels que, en nom del Crist, menyspreen tots els qui no els besen el peu (ni que visquin ells particularment amb el fang fins al coll, la qual cosa nosaltres sabem comprendre i dissimular perquè sabem que la naturalesa humana és feble fins enfundada en uns hàbits) o dels qui, cansats de tant sofrir vexacions, acaben per a donarne la culpa de tot als capellans.

Tant gratuït i erroni és demanar que un poeta, ni que sigui capellà, escrigui d'acord amb els text de seminaris i universitats pontifícies, com creure que una expressió sublim d'exaltació lírica respon a una profunda i reflexiva disquisició filosòfico-doctrinària.

El que poden demanar als grans poetes és que siguin els portantveus del seu poble en el seu temps, que és realment la missió i vocació dels poetes.

D'això, n'estem segurs que Verdaguer i Maragall ho foren.

Aleshores, teòlegs i filòsofs, assagistes, investigadors (sobretot, si són clergues o homes d'acció catòlica) en les expressions i actituds dels poetes faran millor de cercar-hi les actituds i els conceptes generals de la

gent del carrer, dels cenacles i els corrents ideològics generals inspiradores de llurs cants.

Cal que sigui així, quan, realment, foren eminentment religiosos aquests grans esperits poètics que constitueixen les dues antenes més altes del moviment català que l'any 1936 rebia el bateig del foc i de la metralla, del moviment que agonitzà sota un terror emparat en la Creu, del moviment que reneix de les cendres com un Fènix.

Altrament, és pueril i idiòtic voler exemplar, en tot i en tot moment, un home.

Maragall és un esperit tothora fàcil a l'exaltació i a l'enlluernament (qui diu enlluernament diu ofuscació, ja que ambdós termes són ambivalents), un esperit mediterrani, obert, inquiet, atent a les veus del carrer i a les més allunyades, no sempre tan serè ni tan plàcid ni acollidor com es vol.

Joaquim Montaner (qui ajudà Unamuno a traduir *Nausica*) ens contava que un dia presentà Josep M. López-Picó al poeta i aquest, després que aquell li havia llegit els seus primers poemes, els hi prengué i, després d'esquinçar-los, va tirar-los a la paperera.

Per cert que, en sortir, Montaner estava amoïnat i López-Picó va aconsolar-lo: «No t'amoïnis, que en tinc prou còpia a casa.»

Joan Maragall també tenia dret a tenir un dia de malhumor, naturalment... ni que això fos els mateixos dies en què li feia il·lusió una caputxa de franciscà.

CADA DIA SE'N LLEVA UN...

Per VÍCTOR ALBA

* Una decisió del Tribunal d'Apel·lació de Lió, França:

«Les photographies de femmes nues affichées à la porte d'un cinéma pour annoncer un spectacle de strip-tease ne constituent pas un outrage aux bonnes moeurs du moment que les parties pileuses sont couvertes d'un papier gommé.»

És del 10 de maig del 1957.

* 1930. A Francesc Pujols li preguntaren:

— I vostè, senyor Pujols, és monàrquic o republicà?

— Ja li diré... Visc a Martorell, sap, però vaig i vinc...

* Quan Amadeu Vives estava morint-se, Pere Coromines anà a visitar-lo. I el músic el rebé murmurant allò de *Doña Francisquita*:

— Ay que me mu, que me mu, que me muero...

* El *Foreign Language Press*, de Pekin, ha publicat un recull, en anglès, de cançons d'amor dels camps petrolers de Iumen, Xina. L'autor es un tal Li Xi. Un exemple:

«Oh, grans ulls negres, per què les vostres mirades són tan suaus, càlides i acollidores?

¿És que desitgeu que produïm més petroli o és que la meva medalla de bon productor us atreu?»

* Feren alcalde el marquès d'Alella, per Reial Ordre. Per afalagar els catalanistes, deia les coses en català. Uns consellers primmirats li explicaren que en lloc de «Queda aprovat» havia de dir «Resta (sic) aprovat». L'home es feia unas embolics de tots els diables. I un dia, després d'una votació, anuncià solemnialment:

— Queda arrestat...

* «Los dos fallos más comunes en el hombre son su mal carácter o su incredulidad... Las dos virtudes que hacen a un marido ideal son buen carácter y una fe profunda.»

Així ho assegura — i ho deu saber de bona font — una tal Margot, a la revista madri-

lenya *Vida Nueva* (i tant) del 15 de gener del 1958.

* Joan Tomàs, parlant d'un músic català casat amb una dona molt temperamental, deia, tot brandant el cap commiserativament:

— Pobre... Té una dona que mai no se l'ha pogut treure de sota.

* El canonge Collell és famós per aquells versos: «Poble que mereix ser lliure, si no li donen, s'ho pren», que ha estat el lema inspirador de tots els «conqueridors» de barri, a casa nostra.

Però molt millor és un altre poema seu en el qual es llegeix:

«Desesperat, cridava a les muntanyes:
Pot ésser? I l'eco responia: Pot ser.»

* «Les persones que dediquen massa temps a llur aspecte i llurs vestits, es converteixen en pesats i ridículs», diu la consellera dels cors d'*El Jove Comunista*, òrgan del Komsomol soviètic. Aquesta secció, inaugurada fa poc, contesta també a una altra pregunta: «¿Hem de tenir bones maneres o considereu que les bones maneres són solament una supervivència del passat?» Afanyem-nos a indicar que la resposta es afirmativa: Sí, els joves comunistes soviètics han de tenir bones maneres, però han de ser actives, no de llenguatge (car dir bon dia o moltes gràcies no és més que una fórmula). Per bones maneres actives, el periòdic citat entén ajudar les dones a posar-se l'abric o bé oferir-los el seient en un vehicle ple.

* Parlant de l'ús de les frases fetes, un amic contava això:

— Va anar a veure el metge. Li explicà que feia quinze anys que estava casat. Que ni una sola nit (renoi!) havia deixat de complir els seus deures conjugals. «Vostè m'ho ha agraït?... Dones ella tampoc», acabà, tot donant un copet al genoll del doctor.

* L'ordinari de Papiol rebé un dia, d'un estiuejant, un encàrrec per una de les mossetes que treballaven al Pompeia.

— No hi vagi abans de les deu del vespre — li recomanaren —. No hi trobaria ningú.

L'home es presentà a les deu en punt. Baixà les escales, obrí la porta i, tocant-se la visera de la gorra amb un dit, digué:

— Ave María Purísima.

* La Lliga Àrab ha anunciat, a El Caire, que ha decretat el boicot de totes les pel·lícules en les quals surti l'actriu Elizabeth Taylor.

Raó? Que l'actriu ha comprat accions de l'Estat d'Israel.

La nova es del 1er. de desembre del 1959.

* Uns fabricants invitaren Manolo Hugué a dinar. Volien parlar-li d'una escultura que es proposaven regalar a no sé qui.

A l'hora d'encomanar el menú, un demanà:

— Abans que res, porti'm una aspirina.

El segon ordenà:

— Bicarbonat, per començar.

Quan arribà el torn a Manolo Hugué, l'escultor indicà al cambrer:

— A mi, faci'm una pintada de tintura de iode al clatell...

* Un linotipista de Can Seguí era un racionalista fervorós. Tingué un fill i li posà el mateix nom que ell portava: Darwin.

Per distingir-lo del pare, la mare cridava el menut: «Darwinet!»

CARNET LITERARI

Per RAMON XURIGUERA

UNA EVOCACIÓ DE LA INFANTESA

Temps d'estrena darrerament editat a Biblioteca Selecta, no sé si és el primer llibre de Guillem Vidadot, però és un bell llibre. Un llibre líric, de poeta. L'autor sembla jove. Més que no pas jove d'anys jove d'esperit. Car és ésser jove mantenir-se a frec del món meravellós de la infantesa sense sollar-lo ni estrafer-lo. És aquest un privilegi que només escau als poetes. Només el poeta pot veure's, com diu Vidadot mateix, com un «trassumpte d'àngel, flotant pels ametllers». El llibre, doncs, és ell mateix, el poeta en estat d'infantesa, «pètal i mel en un immortal temps d'estrena».

Tot en les pàgines del llibre acusa una sensibilitat oferta a les revelacions d'un món que només és prosa per als altres. Per a l'autor és una constant iniciació, una captació meravellada. Meravellada i meravellosa, per tal com és original i nova i misteriosa.

Nou és el color i nova és la imatge per a una atenció verge, nova és la paraula i nous són els sentiments que fan descloure.

Només amb aquesta gràcia de receptivitat esdevenen lírics el paisatge i la veu, i ho esdevenen les formes i la projecció del món —el món que envolta l'infant— l'immediat que és l'iniciador, per bé que no exclou l'altre, el que es situa més enllà del seu abast, més complex i misteriós, però que per ell no té màgia.

D'aquest subtil univers l'infant poua les aprensions, el descobriment de l'amistat, les més tendres emocions, la poesia dels mots —els que entén i els que no encerta a descloure—, els encisos i també les desil·lusions, i aquesta llunyania de l'adult a la vegada tan proper i tan remot i sempre tan incomprès.

Per a moure's dins d'aquest món pur que la lletjor no ateny, cal posseir la delicadesa del poeta. Els esdeveniments que el commouen són senzills: les festes, el pas del temps, l'escola, els jocs, el feinejar de cada dia, els carrers . . . És a dir, la vida de qualsevol poblet de Catalunya, posem per cas d'una petita vila de Ponent, fàcil d'identificar per l'encert del seu ambient, vila de soca pagesa, amb «baf de seller, de mula, de guarniments, de borrasses, d'ordi», també, però, amb romàntiques arcades i sentors artesanals i molsa i or barrejats a les pedres prestigioses de l'església.

Recrear aquesta vida amb els ulls frescos, esguardar-ho tot amb el misteri de la senzillesa és davallar fins a la pregona emoció del primer contacte, el de la revelació de les coses, aquesta tendra emoció que sent bategar dins seu cada lector. I desvetllar-la és un art; un art tot eriçat de rises, un difícil art de creació.

Si els anys d'estrena són càndids, els recursos amb què els evoca el poeta no ho són. La llengua és justa i és clara, sempre lírica i amb una anuència plàstica que ho fa esdevenir tot més viu. L'observació és encertada, i la vigilància per a encalçar la forma, estreta.

És aquesta exigència el que evita les caigudes i les digressions innecessàries. És la que copsa els matisos també, la que cenyeix i humanitza, donant al món un xic fabulós de la infantesa una atmosfera concreta.

L'infant que habita *Temps d'estrena* no és ni un eixelebrat ni un encantat. És un contemplatiu, un sensitiu. Tota màcula projectada en l'univers de la seva puresa, el retreu i el contraria. Aquesta alternança de pur i de sollat és justament el que li dóna veritat. ¡Quin contrast l'infant i el món al

qual es sorprèn lligat! El que aixeca a nivell poètic la narració és aquesta successió d'estats. Car tot encís té la seva contrapartida. I d'aquesta oposició resulta que només la il·lusió és bella. Les coses són com són i no canvien. Aquesta veritat de l'adult és també la de la infantesa. És l'òptica, el que transfigura. I això és la poesia.

Heus ací perquè la repetició lleva valor poètica a l'oferiment dels dies. Tot allò ja produït i esdevingut coneixement, minva la idealització i esmussa la sorpresa. Així l'infant ateny un punt en què «ja no pot estrenar res més». I amb el despullament del meravellós s'esvaeix la poesia.

Al llindar d'aquest desencís, Vidadot clou el llibre prudentment.

Al lector, captivat i recançós, li'n resta el regust d'un aleteig sedós, d'un aflat subtil de brisa, d'una sentor d'herba fresca, d'un blau de cel lluminós. I on, banyats de claredat, suren xicalla i ocells: aquesta xicalla que hem estat tots, i que, com més allunyada, més viva és al nostre cor; i aquests ocells que tan sovint hem contemplat embadalits volar i els quals susciten a Vidadot sortoses associacions. Cal llegir *L'oronell* i *Ocells d'hivern* per a assaborir-ne la suggestió lírica i també per apreuar, com es mereixen, potser les más belles pàgines del llibre.

Fa goig de saludar un autor jove per un missatge tan prometedor.

Contribució al centenari d'Ausiàs March

Amb motiu del cinquè centenari de la mort d'Ausiàs March, s'han publicat alguns comentaris i s'han celebrat alguns actes honorant la memòria del poeta. Aquesta commemoració hauria estat segurament més ampla en unes altres circumstàncies. València s'ha distingit organitzant dues conferències al Centre de Cultura Valenciana, una a càrrec de Joan Gomis sobre *Consciència humana d'Ausiàs March* i l'altra a càrrec de Joan Fuster sobre *Introducció a la lectura d'Ausiàs March*.

Joan Fuster mateix ha publicat una *Antologia poètica* de l'autor de *Cant espiritual* amb un bell pròleg.

Reduïdes i tot, aquestes manifestacions posen de relleu que a desgrat del mig mil·lenari escolat, l'interès poètic de l'obra del poeta valencià segueix gaudint d'un gran prestigi.

Considerat, molt justament, com el més gran poeta català, obtingué entre el públic castellà un alt renom a partir de la traducció que Baltasar Romaní en va fer publicar l'any 1539.

No pas que no fos tingut en bona estima abans. El marquès de Santillana l'anomenava "gran trobador i home d'esperit assats elevat". Era apreciat, però, només per alguns intel·lectuals avisats. El favor d'una opinió més vasta no l'assolí sinó després de la traducció de Romaní reforçat per la de Montemayor vint-i-tres anys després.

Menéndez Pelayo quan parla d'ell li reconeix una «certa gravetat filosòfica, una certa major puresa i elevació en els afectes, la més gran importància atribuïda a l'intern i subjectiu damunt del món exterior i dels elements pintorescos, la preponderància de l'anàlisi psicològica, i fins una certa mascle i mig ascètica tristesa».

És la impressió d'escorcoll interior, de passió i d'expressió intel·lectualitzada que sempre ha produït el poeta. Així ha pogut aparèixer sovint fosc i animat d'intenció metafísica.

Una versió castellana posterior, la de Martí de Riquer, impresa a Barcelona l'any 1941, per bé que literal i en prosa, no aclareix les obscuritats dels versos originals del poeta.

És tracta de la traducció del *Cant espiritual*, un dels més bells poemes no solament d'Ausiàs March sinó de tota la llengua catalana.

Aquest desig d'aclarir el concepte tingut per fosc sense alterar-ne la fidelitat, és una de les preocupacions de Jesús Massip en la traducció que ha donat fa poc del poema ausiasmarquià, una de les més belles contribucions a la commemoració del seu cinquè centenari.

Molt dignament editat a les Edicions Gèminis de Tortosa, la versió de Jesús Massip no solament té cura de la claredat, ans de la poesia. L'expressió d'Ausiàs March és concentrada i lírica. Aquesta concentració que sovint dóna a la idea una forma difícilment accessible en raó del seu llenguatge

feudal, Massip l'ha transparentada. I ho ha fet conservant-ne la substància lírica. És una tasca pacient i escrupolosa de coneixedor i de poeta. El poema d'Ausiàs March apareix modernitzat sense que perdi cap de les seves qualitats de llengua tibant i emotiva.

El que pugui haver-hi en Ausiàs March de coneixement de Dant i de Petrarca no allibera la seva obra de provençalismes. La seva expressió resta trobadoresca i arcaica i la tendència a intel·lectualitzar els sentiments lleva molt sovint a la llengua musicalitat i eufonia. Potser per als esperits del seu temps i de la classe a la qual ell pertanyia era un verb que satisfeia. Així i tot la seva puixança analítica deixa enrera les asperesses de la forma i fa de *Cant espiritual* un dels alts cims de la nostra lírica.

No li ha estat fàcil a Jesús Massip de trobar el motllo just per a la versió del poema. Ell mateix ho diu, com un testimoniatge de la consciència amb què ha pesat i sospesat aquest extrem: «Atesa la dificultat que suposa tancar en onze síl·labes castellanes aquests densos estramps, calgué a vegades, suprimir alguna cosa — sempre adjectiu —, però alguna cosa que Ausiàs March deia. La versió l'havíem començada en versos alexandrins, però aleshores la mesura dilatada dels vers ens obligava a afegir, en ocasions, alguna cosa — sempre adjectiu —, però alguna cosa que Ausiàs March no digué. Per conseqüent, ens ha semblat més honest suprimir que afegir.»

És un escrúpol que convenç, l'encert del qual esdevé sobretot visible aturant-se a comparar els versos de l'original amb els endecasílabs cenyits i llisquents de la versió. Vegi's sinó aquest sol exemple:

Yo'm dolch perquè tant com vull no'm puch (dolrre
Me apena no penar cuanto quisiera

Tota la força d'Ausiàs March hi és: aquesta força del pecador, del llibertí que estalonat per l'edat vol atansar-se a Déu i dubta i clama amb veu puixant la gràcia, trobant en la confessió de les febleses i el desig d'obtenir-ne el perdó un dels accents més patètics que mai hagin estat escrits en la nostra llengua.

Veu ben mediterrània la d'aquest gran Ausiàs March, d'horror al buit, d'aferrissament als sentits i alhora d'idealització. És pels sentits que ben sovint els nostres poetes, els nostres artistes, arriben al millor de l'esperit.

Jesús Massip dóna a l'obra que ha acomplert el sentit d'un homenatge — el seu millor homenatge — al «gran català d'amor mestre, valerós cavaller i elegantíssim poeta», com diu d'ell Lope de Vega.

És un homenatge distingit.

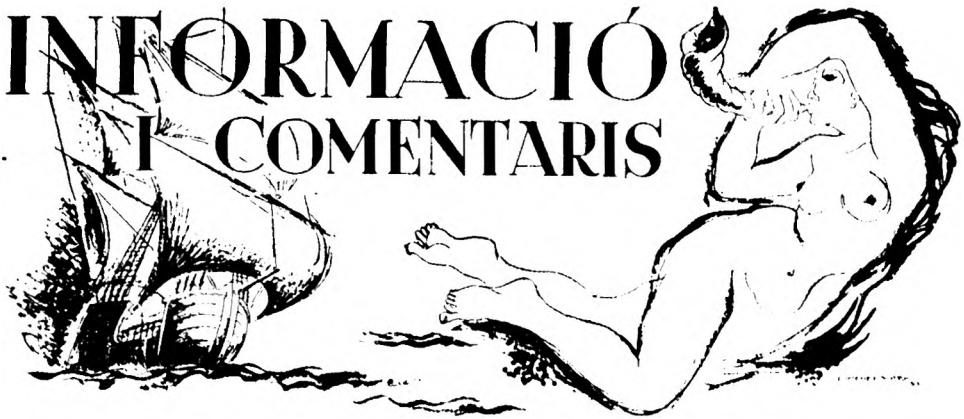

BLADÉ O EL RETORN AL PAIRALISME

En els diàlegs circumstancials que es sostenen amb certes persones, i més si es tracta de lletraferits, hom procura endinsar-se en el pensament de l'interlocutor per fer-se una idea de la seva bastida intel·lectual o de les seves preferències literàries, que segurament hauran ajudat a la seva formació. «Una trama novel·lesca de tema comarcal com la que és desenvolupada, posem per cas, a les novel·les de Dostoievski i les de Sebastià Juan Arbó, per a mi és inconcebible», manifestava no fa gaire l'autor de *Crònica del país natal*. I com segurament ho fóra el punyent drama passional que té per marc la serra de Prades, a les acaballes de la primera guerra carlista, descrit per Josep Iglésies en la seva novel·la *Saó de llegenda*. Aquesta posició de l'escriptor ens explicaria certes reaccions de fàstic davant l'obra puigferreteriana que, en termes generals, és apreciada com document d'una època sotmesa a revisió i investigació per escatir la validesa de certs principis i procediments, i si més no, pel valor literari que indubtablement posseeix. Seguint aqueixa tònica, la prosa de Bladé, pulcra, polida, treballada a la recerca del mot apropiat, enriquida amb dialectismes que donen més realisme al diàleg (i que si encara no han estat registrats oficialment per les nostres màximes autoritats en matèria lingüística, potser valdria la pena que els tinguessin en compte en una possible revisió — i que ens perdonin l'atreviment de la suggerència els mestres Aramon i Serra i Joan Corominas —), i farcida d'idees, vindria a ser una desintoxicació, tanmateix ben rebeixida, de la literatura d'angoixa que fa forat entre determinats escriptors catalans joves de l'interior — Blai Bonet, Fèlix Cucurull i, d'una manera menys acusada, Josep M. Espinàs i Manuel de Pedrolo. Fins i tot no se n'han pogut deseixir, per bé que amb un matís no tan accentuat, Ramon Folch (*La Maroma*) i Miquel Llor, de la vella generació (*Un Camí de Damasc*). Al meu entendre el contrast, i el valor, de la nostra generació està en el fet que a desgrat d'haver-se vist frustrada en les seves més pures i nobles aspiracions humanístiques, sacsejada per un fat gens propici, ha aconseguit vèncer la crisi lluitant amb èxit contra l'adversitat i mantenir-se fidel — en això rau la seva força —, a unes idees en les quals encara creu. Aquest estat d'esperit es reflecteix, al meu entendre, tant en les narracions i contes de Vicenç Riera Llorca, com en els contes de Pere Calders, com en les dues novel·les d'Odó Hurtado, *L'Aracelí Bru* i *Es té o no es té*, com en l'obra coneguda de l'autor que hem citat de bon començament. A aqueixa llista es podria afegir, més que *Betúlia*, de Maria Aurèlia Capmany, la novel·la anterior d'aquesta escriptora, *L'altra ciutat*. Per a caçar al vol tot l'encís de les cròniques vilatanes de Bladé i exprémer el suc fins a la darrera gota, potser no és de negligir el detall d'haver conegut, per raó de naixença, un món semblant al que ens és presentat a la *Crònica*, món que potser no es faci gaire entenedor per als que s'hagin format en un clima de refinaments socials que no s'adiuen amb el tarannà pagès o, simplement, en el clima d'una gran urbs. Ara bé: la traça amb què l'autor de *Crònica del país natal* ha encertat a escollir els seus personatges i els recursos escenogràfics amb què ha muntat la trama i, tant o més que aquests recursos de bon escriptor, l'estil sorneguer amb què ens són presentats o s'expressen, donen a uns i altres una agilitat de moviments que fan lliscar la lectura sense sotracs i amb interès creixent, almenys pels curiosos a conèixer les interioritats d'aqueix petit món que neix, es desenvolupa i mor, dintre les petites aglomeracions humanes de l'interior del país. En la narració, paisatge i homes es fonen en un sol cos i seran inseparables, amb la particularitat, en

el cas de Bladé, que amb tota consciència l'autor suprimeix allò que pot enlletgir la vida al camp, la part dramàtica, i sembla com si ens volgués donar a entendre que aquesta sols té cabuda a les grans aglomeracions. No li farem cap retret a desgrat que, al camp, les petites misèries i les malifetes agafen més relleu que a les grans ciutats, on poden ser dissimulades amb més facilitat. Ens sentim atrets per aqueix món que ens presenta Bladé, on sembla que s'haguessin aturat les agulles del rellotge precisament a l'època daurada, o mig daurada, com si no fos l'autor de la *Crònica* qui ens conduís de la mà, sinó el mateix Publi Virgili amb els seus cants de la vida del camp i de la llar, i l'exaltació dels treballs agrícoles, per bé que, sense necessitat d'haver de recórrer als clàssics llatins, en tindríem prou, per a comprendre la tendència de Bladé a presentar-nos el món rural com un paradís, amb el corrent que constituí una de les pilastres més fermes del grup social més arrelat a la terra, durant un cert període: el pairalisme que presidí — i haurem d'anar seguint els qui saben més que nosaltres (J. Vicens Vives a *Industrials i Polítics*) — «la millora de l'estat del camp, per la puja del preu del vi, l'alça en el blat i en els productes fruiters, i la demanda de braços per a treballar a les hortes del litoral», és a dir, tota una immillorable situació per als terratinents que durà mig segle llarg, fins a començaments del XX. «Tothom tenia un mos de pa per a menjar, i si això no era prou, sempre existia el recurs d'emigrar a les ciutats per fer camí en el comerç o la indústria». Evidentment, els nostres avantpassats pagesos vivien en un món sense gaires complicacions i tanmateix hem d'admetre l'existència de certes particularitats de tracte al camp català que el fan diferent de l'organització caciquista existent en comarques fora de Catalunya, tracte paternal entre pagesos rics i pagesos pobres i d'avinença en les mútues necessitats que podríem concretar en una fórmula ideal: «Jo t'ajudaré en els teus trencacolls i fins en l'aixovar del fadristern, però tu m'has de donar el vot a les eleccions.» Un caciquisme ben entès. A base d'aquest tracte entre cavallers rurals, la vida transcorria tranquil·la i feliç: «tothom tenia un mos de pa per a menjar» que era, fet i fet, el que comptava. Si bé la vida que ens descriu Bladé en aqueix món paradisíac no és gaire diferent del d'altres viles situades en una àrea geogràfica similar — temperatura, conreus, indústries locals de temporada, etc. — en el cas específic que ens presenta Bladé les particularitats són tan matisades que són úniques com document que caldrà tenir en compte pels qui s'apropen a la terra per a treure'n els seus secrets i explicar-los en forma d'història. Són particularment d'un gran valor les descripcions del paisatge, indumentària, ornitologia, costums i caracterologia local (ressopons, saraus, cargolades) («La millor cargolada — deia el dibuixant Bon — me l'he f . . . a Lleida»); conreus, variants dialectals, els tipus humans i els cafès que són la medula de la narració tant de les viles petites com de les grans. I escrit tot plegat amb una punta d'ironia i de tendresa i, també, perquè dissimular-ho?, amb una certa recança que s'endevina quan l'autor sembla posar-se en la pell d'un personatge determinat. Si ens decidíssim a preguntar a Bladé quin personatge hauria volgut ser, com en qualsevol programa de T.V., si el senyor Enric Desumvila, secretari de l'Ajuntament, personatge central de la narració, o bé l'oncle Simó, que havia sentat plaça el 1873 i recorregut totes les guarnicions de la Península i el Marroc, o encara el fuster Cardona Xies, fill de Reus, «que se les donava de lliurepensador», a ben segur que hauria triat el senyor Salt, «que als 18 anys, després d'aprendre l'ofici de confiter a Barcelona, se'n va anar a Buenos Aires, on un dia va pensar que ja tenia més de seixanta anys i que li començaven a pesar les cames. Va pensar també que a la terra natal encara podia viure una vintena d'anys més (gastant amb mesura els patacons que havia estalviat). I arribà al poble on, llevat dels seus contemporanis, ja no el coneixia ningú . . .» Molt ens equivocaríem però ens sembla que tots plegats, qui més qui menys, portem amagada l'ombra del senyor Salt, el confiter de Benissanet . . . — RAMON FABREGAT.

CORTESIA
del
RESTAURANT

ambassadeurs

Paseo Reforma, 12
MEXICO, D. F

PONT BLAU
7 volums enquadernats en tela amb 2972 pàgines i 434 il·lustracions.
Preu: $ 50.00 c/v

L'ESTIL D'*EL PELEGRÍ APASSIONAT*

El cicle novel·lístic de Joan Puig i Ferreter és, per damunt de tot, el resultat de la força irresistible d'escriure que sent el seu autor. Aquesta força i la immobilitat de l'exili li fan trobar la força de voluntat per a realitzar «el monument».

Ja és de suposar que una obra tan vasta no anirà sense errors. Seria la primera vegada, car fer literatura d'alta categoria, profunda i objectiva, durant dotze volums de cinc centes pàgines cada un, és una cosa impossible. Així l'estil d'*El Pelegrí apassionat* constitueix per moments una mena d'estil sub-literari, però que no pot pas confondre's ni de prop ni de lluny, amb el de la novel·la de fulletó. Els qui llegeixen aquesta mena de novel·les no podrien llegir vint pàgines seguides d'*El Pelegrí apassionat*.

Altres autors estrangers han escrit obres tendint a aquest estil que posa a prova la bona voluntat del lector. Aquests són, en particular, els *engagés* de primera hora, quan encara no s'havia emprat aquest terme. Regularment, novel·len llur vida, fent moure a l'entorn del personatge principal que els representa, tota una sèrie de *pastorets* que s'oposen entre ells, els fets dels quals, però, serveixen una idea, sovint de renovació social, o, més ben dit, política. Són, també, per altra banda, els escriptors qui, tot i posseint una coneixença sòlida de l'art d'escriure, tracten assumptes escabrosos, d'una manera crua i persistent, que desperten l'interès del lectors, i per una *petita demostració espectacular* caldrà que s'empassin pàgines i més pàgines de preparació enutjosa.

En el primer cas podríem citar els set primers toms de *L'ànima encantada;* en el segon, el gros volum d'*El tròpic del Capricorni* i *El tròpic de Càncer*.

L'obra de Puig i Ferreter no es pot comparar, tanmateix, a la de Romain Rolland ni a la de Henry Miller. L'autor de *L'ànima encantada,* per la seva condició d'home i per l'objectiu mateix del seu art, és el pol oposat al del autor d'*Els tròpics*. Puig i Ferreter no és ni l'un ni l'altre. Ès per aquesta raó que la seva obra presenta una gran originalitat. Aquesta originalitat no ve pas de l'estil, que no es sosté en regularitat d'un cap a l'altre dels volums; ve de la ferma voluntat de realitzar «el monument». Sols el *desinterès* podia fer que l'obra fos realitzable, car per fer «el monument» calia batre tots els rècords possibles. La llengua catalana, que serà la beneficiària d'aquest rècord, serà la primera trava, pel fet que el català no és una llengua de cultura, sinó la llengua pròpia dels catalans, aquella amb la qual «sonà nostre primer vagit». Així les expressions realistes de l'obra de Puig prenen, en nosaltres, proporcions extraordinàries, i revolta i tot el lector català qui, pel fet de saber llegir en català, ja sembla que tingui dret a creure's un personatge refinat. Això no passa en una

S'Agaró

MOBLES

FINS

•

Pachuca 75 (Esq. Juan Escutia)

Tel. 14-34-94

México, D. F.

FONDO DE CULTURA ECONOMICA DE MEXICO

Distribuidors exclusius per al Brasil:

MESTRE JOU & Cº, LTD.

Rua Martines Fontes, 99 S. PAULO

R. Senador Dantas, 76-2º RIO

R. Misericordia, 1-1º BAHIA

El doctor

PELAI VILAR

OTORRINOLARINGÒLEG

ofereix a la Colònia Catalana
el seu Consultori

Consulta prèvia cita

*

Passeig de la Reforma 400 - 503
Tel. 11-29-16

Casa del Arte

LA CASA ON L'ARTISTA
TROBA TOT EL QUE
NECESSITA

Els marcs de més originalitat

Tel. 18-36-20 • Av. Independencia 101-C

MEXICO, D. F.

llengua de cultura com la llengua francesa, per exemple. Per molt grollera que sigui la frase mai no ens farà el mateix efecte; sempre tindrà alguna cosa d'intel·lectual que atenuarà el cop. Recordo que, assistint, un dia, a una representació teatral en llengua d'oc, un actor va pronunciar un mot groller, molt corrent per cert en la llengua i en el teatre francès. Malgrat que el moment de la peça era patètic, tothom es posà a riure, cosa que no haurien fet si s'hagués dit el mot en francès. Per què? Tot simplement perquè hi ha mots i gestos que semblen adquirir en nosaltres una mena d'exclusivitat íntima i des que es pronuncien o es manifesten davant un públic el xoc inesperat produeix en nosaltres una reacció.

El que dóna a *El Pelegrí apassionat* l'aspecte sinuós de literatura i de sub-literatura, és que el seu autor analitza tant o més el detall insignificant i sense interès literari, que el detall psicològic, profund, que regularment sol explotar l'escriptor normal o qui fa una novel·la de proporcions normals. El més bo és que, en realitat, és així, és a dir, tal com explica Puig i Ferreter: però, obligat a eliminar per qüestió d'espai, l'autor normal bandeja tot detall inútil, que el lector interpreta ell mateix sense que sigui exposat. Aquesta tria de detalls és el que, molt sovint, forma l'estil d'un autor i accentua la personalitat d'un llibre. Voler creure que Puig i Ferreter ho ha fet així a fi de tenir tela per a defensar-se i justificar certs actes de la seva vida, és un error. Si Puig ha abraçat, al costat del detall d'interès literari i psicològic, la incalculable quantitat de vulgaritats i de detalls sense cap interès que contenen els volums d'*El Pelegrí* és que, posat a allargar d'una manera «monumental» els fets, sovint molt insignificants, de la vida de Janet, com els de la vida de tants i tants d'homes, la cosa no podia donar més. Aquest defecte és el que dóna la virtut a l'obra.

Romain Rolland, per justificar l'actitud del protagonista de *L'ànima encantada* (on també hi ha un *Janet*, però desdoblat entre la mare i el fill), escriu que «la vida d'un home no és una línea recta». Puig i Ferreter no ho diu, però ens ho fa sentir a cada moment. Després de guiar-nos hàbilment cap a un punt determinat, després de fer-nos entrar en l'esperit, per una multitud de detalls si voleu inútils, tota una sèrie de fets i pensaments insignificants, però que poden tenir, en conjunt, un interès psicològic, heus aquí que, amb quatre plomades, ens ho enderroca tot i ens fa començar de bell nou la tasca a fi de fer-nos-ho veure del costat oposat. Ja cal que el lector es revesteixi de coratge i de paciència! I, tanmateix, en la realitat és així. En petit, però d'una manera més literària, J. P. Sartre també ho ha fet. Si en l'obra de Puig es remarca tant, és perquè l'autor ho allarga i ho allarga tant. Perquè cal fer «el monument».

Sovint, després de llegir certs passatges d'*El Pelegrí apassionat*, he tingut la convicció que una de les grans recances de l'autor és la de no haver estat un gran poeta de llengua catalana.

No crec enganyar-me. La poesia l'aclapara, per moments, i esdevé profund i sensible com cap. Al meu entendre, els seus millors trossos són els de quan es troba sol o de quan es troba sol amb un altre, que també és una manera d'estar sol. Incrustat en el paisatge, sol amb la naturalesa, s'avé molt. Així, el primer volum, té pàgines magistrals. La grandària de l'espai l'influeix. També l'influeix el clos íntim d'una habitació, el clos tancat de la societat. Aleshores esdevé diferent, el detall insignificant pren proporcions gigantesques, es torna tafaner de petiteses, de res, i d'aquest res ens basteix una nau. I és ben bé això el que dóna a la seva gran novel·la la sabor autènticament catalana, més aviat barcelonina, caldria dir.

El que és curiós en l'obra de Puig és que hi cita sovint autors castellans, cosa no gens corrent entre els nostres escriptors, que donen més crèdit als autors del nord (i com més del nord són, millor). Tanmateix, el complex d'escriptor català es manifesta en Puig per les citacions estrangeres, i especialment franceses, que no són indispensables per a crear l'ambient en una novel·la en català parlant d'un país estranger. Recordo que, en el moment de publicar el tercer volum d'*El Pelegrí* es féu remarcar a l'autor l'abús que hi feia de citacions franceses. I moltes foren suprimides. El que prova que Puig i Ferreter escriu primerament per a ell, creant el seu ambient, sense el neguit escrupolós de l'escriptor qui pensa, primerament, a fer obra literària.

Jo crec important per a Catalunya la publicació d'*El Pelegrí apassionat*. Crec que, escrivint aquest llibre, Puig i Ferreter ha fet pàtria. Les proves de patriotisme molt sovint no proven res o no signifiquen res, perquè no aporten res de concret a Catalunya. Les crítiques de Puig i Ferreter contra la nostra gent o les nostres institucions no són prou per a provar que, escrivint *El Pelegrí*, l'autor no hagi fet obra patriòtica. Per la meva part, sempre he pensat que Catalunya serà forta el dia que els catalans no se l'estimaran tant. Car el qui estima massa és sempre feble.

GUMERSIND GOMILA

Perpinyà, 1960.

RECENSIONS

***Un Mite**, per* ODÓ HURTADO. *Nova col·lecció Lletres, Albertí Editor. Barcelona, 1959.*

En *Un Mite*, Odó Hurtado manté la seva fidelitat literària a l'ambient de la burgesia catalana, en la descripció del qual ha aconseguit els seus èxits anteriors. No hi fa res que la Pilar Blajot, la protagonista, sigui una actriu, i que el tema de l'obra sigui una sèrie de situacions creades per la vocació de l'actriu o els vincles emocionals d'aquesta amb el món teatral. La Pilar Blajot s'incrusta en un ambient burgès, que serà el de

EDITORIAL FOURNIER, S. A.

Arquitectura, 29 - Telèfon 28-03-64
Copilco-Universidad, México, D. F.

EDICIONS
CATÀLEGS
REVISTES
i
TOTA MENA D'IMPRESOS

REASSEGURANCES

Artur F. Costa
MEXIC, D. F.

la novel·la. Algun crític ha assenyalat Odó Hurtado com «el cronista d'un sector de la societat catalana»; i segons ens van escriure des de Mèxic, en un sopar dedicat a Hurtado per celebrar l'èxit d'una de les seves novel·les, Lluís Nicolau d'Olwer va dir-li, en un discurs: «... Tant si us ho heu proposat com no, sou el cronista de la vostra època i de la vostra societat.» En *Un Mite,* Hurtado segueix la descripció d'un grup social que cap escriptor català no havia retratat literàriament d'una manera tan viva i fidel com ell, a desgrat que una bona part dels nostres escriptors procedeixen, precisament, d'aqueix grup social. I, com en les seves obres anteriors, Hurtado excel·leix en la creació de l'ambient i dels tipus psicològics. L'anècdota, en aquest autor, és secundària, no pas perquè no sigui interessant — puix que sempre ho és —, sinó perquè el lector, atreta la seva atenció per l'ambient i pel caràcter dels personatges, tira endavant en la lectura, sigui quin sigui el tema de l'acció. No fóra arriscat suposar que una narració d'Odó Hurtado seria interessant sense una acció dramàtica coherent i travada segons els cànons acceptats de la novel·la. (Ací el lector d'aquesta nota tindrà dret a preguntar-se amb quina autoritat el comentarista parla de l'actitud del lector dels llibres d'Hurtado, en uns termes que poden semblar més escaients en una nota de publicitat de l'editor que en una nota crítica; però el comentarista podria respondre que coneix aqueixa actitud del lector per experiència pròpia i per les confidències de diversos amics que han llegit els llibres d'Odó Hurtado.)

Odó Hurtado

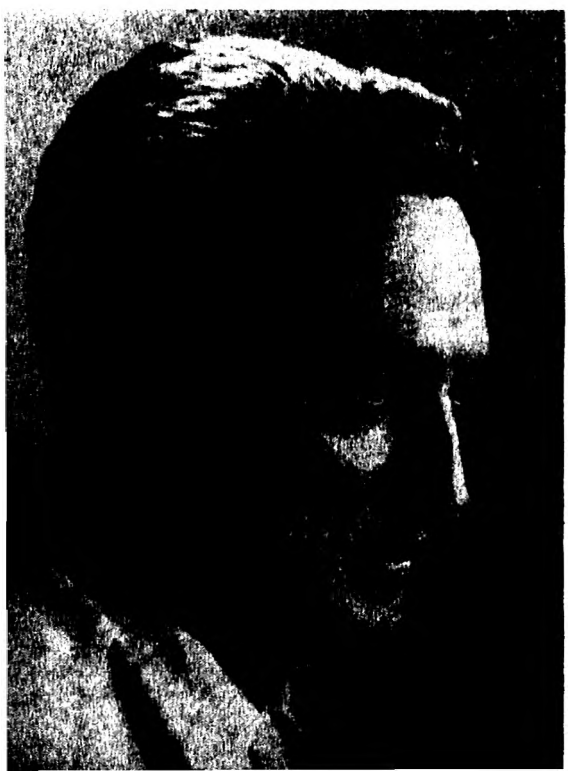

Es diria que *Un Mite* és una narració breu no pas perquè el tema no donés per a més i imposés forçosament els límits amb què es oferta al públic, sinó perquè l'autor, desitjós de mostrar la seva virtuositat literària, quan ja és conegut el seu talent per al conte, la novel·la i el teatre, ha volgut escriure una *nouvelle.* El tema, en realitat, permetria bastir-hi una novel·la extensa. Si *Un Mite* ha quedat reduït a una novel·la curta és perquè l'autor s'ha limitat a fer un esquema d'aqueixa possible novel·la llarga. L'ordre de les escenes sembla delatar el desig de dissimular que la narració és només, deliberadament, esbossada; i així, prenent com temps *actual* de l'acció una època en què la protagonista se sent desencisada de la seva vida de casada, els seus triomfs d'artista i els seus amors són descrits, en traços àgils i vius, fortament suggeridors, en episodis que es remunten a un passat més o menys llunyà, sense ordre cronològic, com podria evocar-los — com els evoca — la mateixa protagonista segons el curs dels seus pensaments. I aqueixos episodis alternen amb escenes del temps *actual* de la narració: quan la Pilar Blajot enyora la seva vida d'artista popular i afalagada, i se sent decepcionada del matrimoni. Tots aqueixos episodis, disposats en un altre ordre, amb una estructura més coherent i descrits amb l'extensió escaient, haurien pogut donar una novel·la tan bona, almenys, com *L'Araceli Bru* i *Es té o no es té.* Ara ens donen una excel·lent novel·la curta, probablement una de les millors de la nostra literatura, a costa del sacrifici d'una gran novel·la; però probablement la pèrdua és més aparent que real perquè, com ja hem dit, en les obres d'Odó Hurtado l'acció és el de menys i l'important és l'ambient i els tipus, i la gran novel·la ara sacrificada sortirà, potser, algun dia. El tema pot tractar-se extensament amb una altra protagonista. En el món femení dels records i de les fantasies d'Hurtado no mancarà una altra dona que «passats els quaranta anys intenti trobar en l'amor l'estímul únic de la vida; que cregui que la passió amorosa pot suplir, substituir i arraconar totes les altres emocions del viure».

Mai, en *Un Mite,* es diu que l'acció es desenrotlli a Catalunya ni que els personatges siguin catalans; però tenim la seguretat que la majoria de lectors, en acabar de llegir el llibre, ni se n'hauran adonat. Per al lector l'acció es desenrotlla a Barcelona i els personatges són catalans, no pas perquè llurs noms ens els identifiquin com a tals, sinó perquè autor i lectors coincideixen a interpretar-los com a catalans. I la ciutat on es mouen és Barcelona. Això, que és obvi per a qualsevol lector, potser hauria motivat alguna objecció si Hurtado hagués precisat que l'acció de la seva novel·la es desenrotllava a Barcelona. Quan? La ciutat d'*Un Mite* no és la Barcelona d'avui. No és tampoc la Barcelona d'abans de la guerra... Però és Barcelona. La manca d'unes

fites temporals no la deixen sense una fesomia que ens és coneguda a tots: als que en aquests dos darrers decennis l'hem vista canviar i als que segueixen veient-la inalterada en el record. Una de les gràcies literàries d'Hurtado és que, a desgrat de ser ell un home cosmopolita, duu l'ambient i l'esperit de Barcelona tan aferrat al seu pensament, que més de vint anys d'absència no han afeblit la seva fidelitat emocional i sentimental a la ciutat. I aqueixa gràcia és tan manifesta en *Un Mite* com a les seves obres anteriors, a les quals *Un Mite* és inferior només en extensió. — RAMON NEBOT.

NOVA OBRA DE MARUXA VILALTA

Maruxa Vilalta, després del seu gran èxit amb la novel·la *Los desorientados*, oportunament comentada a PONT BLAU, que ella mateixa ha adaptat al teatre, acaba d'oferir al públic *La última letra*,* un monòleg que ve a ser, per l'adaptació de *Los desorientados*, la seva segona obra teatral. Les dificultats d'un gènere com el monòleg teatral fan que molts escriptors s'abstinguin prudentment de cultivar-lo. S'hi arrisquen, sobretot, els principiants que no tenen res a perdre — i que moltes vegades no han previst aquelles dificultats — o autors de sòlida experiència, amb gran domini de l'ofici, que hi veuen una ocasió de lluir la seva virtuositat. Maruxa Vilalta no és ja una principiant, puix la seva obra anterior li ha donat nom entre el públic de Mèxic, i exposa, per tant, alguna cosa. Però se n'ha sortit, a desgrat que la seva experiència no és encara molta, donada la seva joventut. Se n'ha sortit perquè té talent i està molt ben dotada.

La última letra es llegeix amb interès creixent i creiem que posat en escena, confiada la interpretació a un bon actor, mantindria l'interès de l'espectador com ara manté el del lector. La primera impressió d'aquest, en veure que el personatge és un escriptor, pot ser la sospita que l'autora va a exposar les seves cabòries i les seves reaccions en la gestació de la seva obra, tema temptador per a molts literats; però probablement massa fácil per a l'ambició de Maruxa Vilalta. El personatge no té res a veure, certament, amb el que és com a escriptora Maruxa, però és probable que aquesta l'utilitzi per vehicular algunes de les observacions fetes en la seva per ara breu vida en el món de les lletres, que té uns entre bastidors desconeguts del gran públic. Maruxa Vilalta és una escriptora realista en el sentit que tracta problemes vius de l'època, però els envolta de tal fantasia, crea al seu entorn un ambient talment poètic que el lector, sense perdre de vista la relació que l'obra pugui tenir amb el

Maruxa Vilalta

món real, comprèn que l'autora no té els seus recursos limitats a l'observació de la vida que es desenrotlla al seu voltant, sinó que sap extreure efectes d'un món ideal i subjectiu, imaginari i personal, que posa a l'abast dels seus lectors.

Revelar en aquest comentari l'anècdota de *La última letra* equivaldria a fer un tort al lector, puix que el privaríem, si encara no ha llegit l'obra, del plaer que ha de produir-li el canvi brusc que, en un moment donat del monòleg, es produeix en el personatge, un escriptor que sofreix un drama personal d'un patetisme entendridor. Direm, però, que tant com pel drama en si, *La última letra* es llegeix amb interès per la gradació de les emocions del seu protagonista (o pel pas sobtat d'un estat d'emoció a l'altre), en la qual cosa pot apreciar-se l'habilitat adquirida per Maruxa Vilalta a tractar els sentiments dels seus personatges; i també per la naturalitat i el vigor del llenguatge i de la frase, feliçment congruents amb la situació i el caràcter del protagonista. Tot això ens dóna la convicció que aquells lectors a qui va plaure *Los desorientados* no han sentir-se decebuts amb *La última letra*, sinó que hi veuran confirmada la qualitat de l'autora, i això — val la pena de remarcar-ho — en el conreu d'un gènere nou per a ella. — V. R. L.

---

* *La última letra*, B. Costa-Amic, editor. Mèxic, 1960.

Dr. Peña Massip

Ex-intern pensionat a la Facultat de Barcelona, Hospital Vaugirard i Saint Antoine, París

MEDICINA INTERNA
DIGESTIU, NUTRICIÓ
GERIATRIA

Consultes d'11 a 2 i de 5 a 8
Prèvia cita

Marsella, 61-102. Col. Juárez
Tel. 11-10-91 México, D. F.

La Optica López

TELÉFON 10-00-63
LOPEZ, 157-D
MEXICO, D. F.

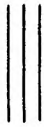

- *Atenció especial a les receptes dels oculistes.*
- *Ulleres i cristalls de totes classes*
- *Puntualitat, exactitud, economia*

RETORN AL MILLOR DELS MONS

Amb aquest títol, *Retour au Meilleur des Mondes*, l'editorial Plon de París publicà, fa uns mesos, la traducció de *Brave New World Revisited*, la darrera obra, fins ara, d'Aldous Huxley.

El nou llibre del gran escriptor anglès és, en efecte, una revisió de les idees desenvolupades en el seu famosíssim *Brave New World*, escrit l'any 1931, i en el qual imaginava la situació d'aquest planeta d'ací sis o set segles, un planeta organitzat sota el signe de la ciència i de l'ordre absolut, després de l'abolició de la família, de la moneda, de la llibertat, etc.

En el seu llibre d'ara, Huxley deixa de banda les profecies i es dedica a examinar la situació del món actual ja en plena marxa, en dir seu, i més aviat del que ell sospitava, vers el malson de l'organització integral a causa de tres factors principals: la sobrepoblació, el progrés tècnic deshumanitzat i la propaganda irracional.

La sobrepoblació, si res no l'altura, arribarà als cinc mil milions d'habitants a finals d'aquest segle i crearà tantes complicacions que la democràcia i les llibertats individuals no seran pas possibles. «Al pas que anem — diu l'escriptor — un es podria jugar qualsevol cosa que d'ací a vint anys tots els països sobrepoblats i subdesenvolupats de la terra estaran sotmesos a una forma qualsevol de dominació totalitària.» D'altra banda, Huxley senyala que la sobrepoblació comporta una baixa de qualitats morals i intel·lectuals en detriment de les formes liberals i democràtiques de govern. Constata així mateix que ja en aquesta època la vida en les grans ciutats ha esdevingut anònima i, com aquell qui diu, abstracta. «Els éssers — afegeix — estableixen llurs relacions no pas en tant que personalitats totals, sinó com a personificacions d'estructures econòmiques i, fora de les hores de treball, com a elements irresponsables en recerca de distraccions. Sotmès a aqueix gènere de vida, l'individu tendeix a sentir-se sol, insignificant, i la seva existència deixa de tenir el menor sentit, la menor importància.» No cal dir que la pressió demogràfica accelera aqueix procés i que la «termitera» ha arribat a semblar un ideal realitzable i àdhuc, als ulls de segons qui, desitjable.

*

Pel que fa al progrés tècnic, no sols porta inevitablement a la concentració i a la centralització del poder polític, sinó que pot dir-se que tot allò que dóna amb una mà (comoditats, higiene, etc.), s'ho cobra amb l'altra convertint l'home en un esclau de la màquina i fent-li perdre la individualitat, quan no el trastoca d'una manera miserable. És sabut que el nombre de neuròtics i de guillats s'acreix cada dia més als països civilitzats.

«La tendència a la uniformitat humana i a fer que tothom sigui igual — recalca Huxley — és un crim contra la natura biològica de l'ho-

me... Voler anar de la confusió a l'ordre, de la multiplicitat a la unitat, és, o pot ésser, benèfic en el camp de la ciència, de l'art i de la filosofia, però és un desig perillosíssim en el terreny polític perquè mena de dret a la cretinització i a l'esclavatge. Les societats humanes no tenen res de comú amb l'organització de les abelles o de les formigues. Per a aquests animals, l'individu és creat per a l'organització. Per a l'home, l'organització es feta per a l'individu.»

Els capítols de *Brave New World Revisited* destinats a estudiar la propaganda i els sistemes de persuasió, mitjançant la deformació del llenguatge, així com llurs estralls, s'emporten més de la meitat del llibre i són, possiblement, els més importants. L'autor hi examina totes les formes de la propaganda actual, a saber: la dels règims democràtics, la dels governs dictatorials, la comercial (escrita, oral i televisada), la química (a base de drogues), la subconscient («strobonic injection») mitjançant certs dispositius i, finalment, l'anomenada «hipnopèdica» o suggestió hipnòtica.

Entre altres coses, Huxley posa de relleu el paper que han jugat i juguen, en el desenvolupament dels mètodes de propaganda, l'aplicació de les teories i les experiències, sovint «in anima vili», del doctor Pavlov sobre els «reflexos condicionats» en virtut dels quals l'home es comporta, i pot ser obligat a comportar-se, irracionalment. La paradoxa és que les teories de Pavlov, que era un home bo i liberal, han estat utilitzades per Hitler i altres fanàtics contra la bondat i la dignitat humanes.

L'autor demostra, una vegada més, que la credulitat dels homes, en general, és infinita i que molts d'ells han comès, o són susceptibles de cometre, els crims més espantosos en nom d'una idea qualsevol o de qualsevol falòrnia. Són capaços també de passar d'una creença a l'altra en poques hores i de perpetrar, amb la mateixa «convicció» i d'una manera consecutiva, les mateixes barrabassades. La credulitat augmenta quan la propaganda s'adreça a homes aplegats en gran nombre en un espai reduït (en els mítings de masses, per exemple) i encara més si la concentració té lloc durant la nit. Quan Hitler organitzava les grans parades nocturnes de nazis, sabia perquè ho feia. Sabia també utilitzar l'amenaça i el sistema que s'encamina a paralitzar l'enemic aterroritzat. (En aquest punt, Huxley, de passada, fa esment d'un predicador famós el qual destinava les cinc sisenes parts dels seus sermons a suscitar la por de l'infern i quan ja tenia l'auditori espantat i atuït — de cansament — aleshores en cinc minuts donava el remei: «Penediu-vos, confesseu-vos i us salvareu!» Així va convertir molta gent.)

*

És impossible de resumir en poques paraules la quantitat d'observacions i de fets recollits per Aldous Huxley per tal de mostrar com la propaganda condueix a l'anul·lació del sentit crític i a fer de l'home un menor d'edat incapaç de pen-

Sira

SALÓ DE TE

NÁPOLES, 11
Entre Reforma i Insurgentes

MÉXICO, D. F.

IMPREMTA
PUBLI-GRAFICA

ES RENOVA
A LES VOSTRES ORDRES
A

GUERRERO, 268. TEL. 26-61-88
MÉXIC, D. F.

sar pel seu compte ni de distingir la mentida de la veritat. En aquest sentit el llibre és terriblement pessimista.

Només els dos darrers capítols parlen de possibles remeis (malthusianisme, és a dir, control de la natalitat, limitació de la puixança econòmica de les grans empreses industrials i comercials, descongestió de les grans ciutats, difusió de la cultura, retorn a la terra i a la vida, més humana, dels petits nuclis urbans, etc.), remeis aleatoris perquè el mal ja és molt avançat. Diu, per exemple, que en una enquesta efectuada no fa pas molt als Estats-Units, la majoria dels joves de menys de vint anys van manifestar «que la democràcia no els interessava i que no els feia res d'haver de viure sota una dictadura mentre poguessin portar la vida que porten ara». O sigui que parlaven, sense saber-ho, com el personatge d'una paràbola de Dostoiewski: «Serem com esclaus si ens doneu menjar!»

És possible que la llibertat, pel fet d'implicar responsabilitat, arribi a semblar insuportable a gent poc evolucionada. O potser és un ideal «de luxe» i de pobles privilegiats. Així s'explicaria perquè només en tres o quatre nacions la democràcia liberal ha estat viable i duradora, almenys fins avui. «Si una nació — deia Jefferson — compta ésser ignorant i lliure, compta sobre quelcom que no ha estat ni serà mai.»

Aldous Huxley, malgrat la seva visió del món, reacciona enèrgicament contra les teories que fan dependre l'evolució històrica dels fets econòmics. Per a ell, el temperament individual, el patrimoni cel·lular de cada home és tan important, o més, que la classe social, l'educació i altres circumstàncies. «Físicament i mentalment — afirma — cadascú de nosaltres és un ésser únic». Però reconeix que tot sembla lluitar contra aqueixa singularitat.

«Nogensmenys encara resta una mica de llibertat. És cert que molts joves no semblen estimar-la, però alguns de nosaltres creiem que sense ella els homes no són completament humans i que la llibertat té una valor que res no pot substituir. Potser les forces que s'hi oposen són massa puixants perquè hom pugui resistir-hi molt de temps. Amb tot, el nostre deure és i serà sempre de fer tot el que sigui possible per a combatre-les.»

Aqueixes són, més o menys, les darreres paraules del llibre, que sembla escrit per un dels darrers representants de l'humanisme clàssic en presència de l'agonia de la civilització. — A. B. D.

G.I.G.S.A.

AUDITORS
COMPTADORS
PROMOTORS
I ORGANITZADORS
D'EMPRESES MERCANTILS
I INDUSTRIALS

•

Artículo 123 N.o 129 - Desps. 202-203-204
Tels. 46-71-56, 10-16-23 y 21-68-58
MEXIC 1, D. F.

QUEROL I LLORENTE

Per a els poetes de la nostra terra, Querol és l'autor de les *Rimes catalanes*. Escassa fou la seua producció poètica en la nostra llengua, però d'excel·lent qualitat. Llàstima que no s'hagués prodigat més: ara tindríem un selecte i magnífic mostrari per a oferir-lo als seus lectors.

Querol neix a València en 1836 i mor a la Caseta Blanca, a prop de Bétera, propietat de son amic i també poeta Aguirre Matiol, en 1890. Estudià lleis a la nostra Universitat i de molt jove va mostrar la seua vocació literària fundant amb els seus amics la societat *La Estrella*.

Va donar-se a conèixer com a poeta castellà el 10 de octubre de 1865 en llegir en la solemne sessió inaugural de l'Acadèmia de Sant Carles una *Oda a las Bellas Artes*. És per aquets anys quan va intimar amb Llorente, i quan tots dos, sota la direcció del poeta i arxiver de la nostra Universitat, prenen contacte amb la literatura catalana i comencen els fonaments de la nostra Renaixença.

Querol, pel seu càrrec en els ferrocarrils, va residir molts anys a Madrid. No per això va oblidar la seua estimada terra, però els seus molts quefers no el deixaren dedicar-se de ple a les lletres.

Considerat sempre com un dels primers poetes de la nostra Renaixença, era a Barcelona tan estimat com a València. En 1872 formà part del Consistori dels Jocs Florals de Barcelona, i en 1880, del jurat quan es celebrà el certamen poètic del Milenari de Montserrat; en 1885 tornà a Barcelona per a presidir els seus Jocs Florals, honor i distinció que sols escaigué també a Llorente. Des del seu setial de president va llegir un magistral dicurs que fou molt ben comentat entre la intel·lectualitat catalana. El mateix se l'estimava a Provença; així, en organitzar-se el Felibrige fou nomenat Majoral, juntament amb Llorente i Josep Maria Torres.

Querol és un poeta de pura saba valenciana; en els seus versos es troba sempre, no sols la bella i clara paraula, sinó una gràcia perenne de forma i de fons. El crític català Josep Ixart digué d'ell que "ni un sol poeta català — salvant Verdaguer — va saber modular els versos com Querol modulava els seus, sense aspereses".

En 1877 publicà les *Rimes Catalanes*. Els seus primers versos porten la data de 1859, i els darrers, de 1885. Durant aquestos anys escriu entre altres magnífiques composicions els versos dedicats als poetes provençals; el *Brindis a una felibrejada, aprés la celebració del Jocs Florals;* la lletra a Frederic Mistral amb motiu de la publicació del seu llibre *Les illes d'or;* els dedicats a Maria Llorente, primera Regina dels Jocs Florals de Lo Rat-Penat, i el *Cant a València,* dissortadament incomplet.

Les noves generacions, que no coneixen els versos de Querol, quedarien sorpreses de la seua elegància, del seu encert a colocar la paraula justa i del seu gran sentiment.

*

També per a els poetes de la nostra terra, Llorente és el poeta del *Llibret de Versos,* però per sobre de tot la figura més ferma de la Renaixença.

La seua producció és abundant i de la millor qualitat. Dos condicions principals distingeixen tota la seua obra: "L'elevació moral i generosa que sembla un reflex del noble Schiller, i la musicalitat del vers sempre eufònic, abundant i pur". Llegiu *La Barraca, Lo rosari de la vídua,* les *Lletres de soldat,* el *Plany de la teixidora, La barca nova, Cançoneta amorosa,* la *Floreta sens nom, Vora el barranc dels Algadins,* etc., per adonar-vos del sentiment i del lirisme que porten a dintre. I és que Llorente va tractar els temes pairals amb elevació i elegància, amb senzillesa i dignitat i la seua lectura us arriben al cor i us emocionen.

Els seus primers versos en valencià porten la data de 1857 i con ell mateix va escriure, "la idea de versificar en valencià me la inspirà la lectura de *Lo gaiter del Llobregat,* del senyor Rubió i Ors; aquestos foren els primers versos catalans que coneguí i quedí tan encisat d'aquella nova parla poètica, que mai ja no puguí traure-mela del cap".

En 1878 va assistir, en representació de les lletres valencianes, a les festes llatines de Montpeller, i de la seua estada a aquells actes, escrigué i publicà en el diari *Las Provincias,* que va dirigir fins la seua mort, una interessantíssima sèrie d'articles sobre les impresions rebudes que són un veritable document.

*

Teodor Llorente va néixer a València en 1836, estudià la carrera d'advocat i en 1865 fundà el diari *Las Provincias,* que dirigí més de quaranta anys, fins a la seua mort. Una de les obsessions més acusades de la seua vida fou la publicació del *Llibret de Versos.* El nostre poeta nacional fou coronat solemnement en un dels actes més

El Gallo Mexicano

S. A. de C. V.

Ribera de San Cosme 60 - MEXICO, D. F.
Cable: ANHELO - Tels. 35-63-79 i 16-12-23

MAGATZEM DE TEIXITS
I ROBA EN GENERAL

•

RETALLS DE TOTES MENES A DOJO
I SEMPRE A MENYS DEL COST

Tubs per albanyars i clavegueres

FERM

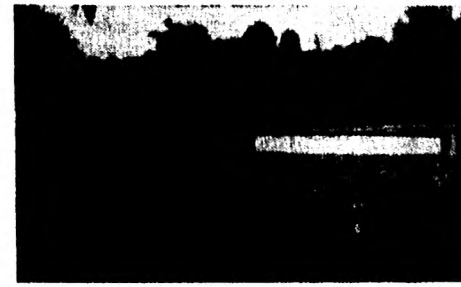

LLUÍS BOTA VILLÀ
2 Poniente, 511
PUEBLA, Pue.

Sucursal Tlaxcala: Independencia 2

Estel

FABRICA
DE ROBA INTERIOR
PER A SENYORA

Av. República Argentina, 76 - B
Tel. 26-16-50 - MEXICO, D. F.

emotius de l'exposició de 1909. Després d'un atac de feridura que el deixà mig baldat, va morir en 1911.

*

L'Editorial Sicània acaba de publicar dos volums de versos: *Obres completes*, de Vicent W. Querol, amb pròleg i anotacions del professor Lluís Guarner, i una *Antologia Poètica*, de Teodor Llorente, selecció i pròleg de Carles Salvador.

Heus ací una agradable coincidència. Als cent anys, els dos poetes que començaren junts a cercar «l'ànima i la veu d'un poble que es desvetllava per a recobrar la seua pròpia llengua pels camins d'una recobració tradicional que les vicissituds històriques havien esqueixat, segles ençà», tornen a la llum del dia junts, altra vegada, com homenatge etern a la seua memòria.

Lluís Guarner ha escrit per a les *Obres Completes* de Querol un pròleg, al qual s'haurà d'acudir sempre que s'hagi de parlar d'aquest gran poeta.

Ha fet un acabat i complet estudi de l'època, de la seua poesia, del seu paper en la Renaixença, i a més publica el discurs íntegre que Querol va llegir als Jocs Florals de Barcelona, en 1885.

Entre altres coses, escriu Guarner: «En Querol trobem tots els elements fonamentats de la poesia valenciana, és — perquè tot poeta genial és etern en la seua obra — definitivament poeta valencià; un poeta autènticament de la seua terra perquè en la seua obra aflora sempre aquella

MD

ARTICLES DE PUNT
Models exclusius per a senyora, nen i home
CREACIONES MAS DEOP, S. A.
*Av. Uruguay 86 * Tels. 21-17-35 i 12-03-13*
México, D. F.

ARANYES DE CRISTALL
CRISTALLS

ARTE
CRISTALINO
S. A.

Prop. Jaume Camarasa

Independencia, 163
San Pedro Tlaquepaque, Jal.

claredat lluminosa i radiant de la seua dicció; per la transparència de la forma, per aquella gràcia, aquella dolcesa, aquella blanura, casi mollície del sentiment.»

I Carles Salvador escriu en l'*Antologia de Llorente*: «Calia, doncs, que Llorente es llegira amb ortografia normal. Poeta que ha estat i que estarà molt llegit no pot posar-se a les mans dels lectors d'avui amb grafies pertorbadores.»

Els lectors catalans, valencians i balears tenen ara l'ocasió de llegir, de trobar o retrobar altra vegada l'arbre on fructificà la Renaixença valenciana i comprovar que els seus versos, que els seus fruits, aguanten i tenen la mateixa maduresa de fa cent anys. — E. SOLER GODES.

CAP D'ANY DE RAIXA

Els *Cap d'Any* de Raixa són un bon complement a la col.lecció de llibrets que, mes darrera mes, ens ofereixen una mostra de la gran varietat de la producció literària en llengua catalana. Els llibres de Raixa, pulcrament editats, estan dedicats a tots els gèneres literaris; i són l'obra dels autors de tots els Països de Llengua Catalana. Els seus textos són triats amb el bon gust que ha caracteritzat sempre la literatura mallorquina i en l'aspecte material fan honor al crèdit que tenen, des de fa temps, les premses de Mallorca. En conjunt formen una col.lecció que mereix l'atenció dels lectors catalans, que enlloc no corresponen a l'esforç d'autors i editors, per als quals l'escriure i el publicar llibres en català és, des del punt de vista material, un veritable sacrifici, que troba la seva compensació en el goig de crear la seva obra artística en català, independentment de la ressonància que pugui tenir aqueixa obra.

En el *Cap d'Any 1960* hem llegit l'extensa informació habitual sobre les publicacions catalanes — llibres i revistes — en el curs de l'any, interessant i estimulant, i hem d'agrair l'amable menció que s'hi fa a PONT BLAU. El volum conté, a més, una miscel·lània literària — crítica i de creació — de diversos autors. Hi destaquen, al nostre judici, *La llengua literària i els correctors*, d'Anna Moll, que planteja amb franquesa i oportunitat un problema que caldria discutir a fons, i

Margarida Carbó i Rossend Boada en Les Nyaceres, *al II Festival de Danses Catalanes*

Sobre Rosselló-Pòrcel i l'escola mallorquina, de Josep M. Llompart, una filigrana d'aguda autocrítica que no fa sinó confirmar la finor amb què els autors mallorquins s'han distingit en les lletres catalanes, a les quals han aportat un enriquiment que els lectors d'altres terres de llengua catalana mai no agrairan prou.

Actualment el lector català no trobarà enlloc una millor guia, en el panorama literari català, que les *Cròniques* dels *Cap d'Any* de Raixa. En el volum comentat, de Joan Fuster, Josep M. Espinàs, Josep M. Llompart, Gumersind Gomila i Rafael Catardi. — R.

LABORATORIOS QUERALT MIR, S. A.

Productes científics

MELCHOR OCAMPO 25 - COYOACAN, D. F.

TELS. 24-69-89 I 24-69-35

MÉXICO 21, D. F.

NOTICIARI

¶ Aquest mes de febrer passat, el Centre Català de São Paulo va elegir un nou Consell Directiu, que ha quedat constituït per Enric Perdigó, president; Alfred Oller, vicepresident; Joan Mateu, secretari; Josep Alcañiz, segon secretari; Jordi Roso, tresorer; Joan Elias, segon tresorer; Pere Casas, vocal de Cultura; Jesús Calleja, vocal de Socials; Joan Vila-Mach, vocal d'Esports; Josep M. Roig, vocal de Propaganda, i Josep Riera, volcal d'Estatge. ¶ En el III Concurs de pintura Senyera, de l'Ajuntament de València, el primer premi fou declarat desert. L'accèssit fou atorgat al pintor Lluís Arcas per l'obra *Festa al poble*. ¶ L'Ajuntament de València, d'acord amb la Universitat, s'ha fet càrrec del Jardí Botànic, que, restaurat del desastre de la riuada, serà obert al públic amb grans millores. ¶ El mes de març el Centre Català de Santiago de Xile ha elegit nou Consell Directiu per a l'exercici 1960-1961, format per Cristià Cortes, president; Josep M. Casasses, vicepresident; E. Sierra Ràfols, secretari; Pere Pruna, vicesecretari; Joan Cabané, tresorer; Joan Jordana, bibliotecari, i Joan Gratacòs, Celestí Morlans, Eveli Fernández, Enric Forés, Josep M. Bové i Francesc Cisa, vocals. ¶ A la Casa del Llibre de Barcelona ha exposat la pintora alcoiana Enriqueta Carbonell. ¶ Sicània, de València, ha publicat *Baladre*, un recull de poemes de Josep Mascarell i Gosp. ¶ El 4 de març corrent, a Barcelona, la Societat Catalana d'Estudis Jurídics, Econòmics i Socials (filial de l'Institut d'Estudis Catalans) va celebrar una sessió commemorativa del *IX Centenari dels Usatges*, en la qual s'exposaren les ponències *Usatges vigents*, de Pere Cuxart, advocat, i *Valoració històrica dels Usatges*, del doctor Josep M. Font i Rius, degà de la Facultat de Dret de la Universitat de Barcelona. ¶ Una nova col·lecció de teatre català acaba d'aparèixer. Duu per títol *Quaderns de Teatre* i el seu director és Joan Oliver. La primera obra publicada és *Figuretes de vidre*, de Tennesse Williams, traducció de B. Vallespinosa. Anuncia una obra de Pedrolo, *Homes i Nó*. ¶ A la Colecció *Les grans personalitats de la Literaura Catalana*, Manuel de Montoliu ha publicat *Ausiàs March*. ¶ En un article que Miquel Dolç dedica a estudiar la personalitat literària de Manuel de Pedrolo, aparegut al setmanari *Destino*, número 1175, diu que la seva producció assoleix una seixantena de títols dels quals solament en coneixem deu, que són: novel.la: *Es vessa una sang fàcil, Mr. Chase, podeu sortir, Les finestres s'obren de nit, Estrictament personal*; Contes: *El premi literari i altres coses, Un món per a tothom, Violació de límits, Domicili provisional* i *Crèdits humans*. Teatre: *Cruma* i *La nostra mort de cada dia*. A aquesta llista caldrà afegir *Una selva com la teva*, que anuncien les edicions en català de la Col.lecció *Àncora y Delfín* i *L'inspector arriba tard* (fet di-

DR. EMILI FOLCH SOCIAS

CARDIÒLEG

Consulta
De 5 a 8 del vespre

Passeig de la Reforma
Nº 400 - 402

Telèfon 11-56-92

DOCTOR DEMOFIL FRANCO

ODONTOLEG

Consulta:
de 11 a 1 i de 4 a 8

Uruguay, 44-112
Tel. 21-20-57

MÈXICO, D. F.

Mobles

CATALÒNIA

Av. Insurgentes, 368 - MEXICO, D. F.

LA MILLOR PASTISSERIA EUROPEA · ELS XOCOLATES SUÍSSOS PERRIER

Pza. Parque España 7. - 11-06-95

vers), de Raixa. ¶ Noel Clarasó ha estrenat al Romea *La Clau*, comèdia. ¶ L'any passat van visitar Mallorca 582,234 persones, de les quals 388,914 ho feren per via aèria. El major nombre de turistes procedia d'Anglaterra, seguida de França, Alemanya, Suècia, Estats Units i Bèlgica. ¶ El XX Aplec dels Catalans de Mèxic tingué lloc el primer de Maig a Salazar. Fou, com sempre, molt concorregut. ¶ Del 3 al 22 de juny tindrà lloc, a San Juan de Puerto Rico, el Festival Pau Casals. ¶ El mateix mes de juny la Massa Coral de l'Orfeó Català donarà un gran concert, com a continuació dels actes commemoratius del XX aniversari de la seva fundació, que s'iniciaren amb el II Festival de Danses Catalanes, del qual ja donàrem compte. ¶ El 23 d'abril tingué lloc, al Centre Català de São Paulo, l'Exposició i Fira del Llibre Català, entre altres actes organitzats per aquella entitat. ¶ Pere Mas i Perera, de Buenos Aires, està enllestint una biografia de Francesc Macià. Ens comunica l'autor que el títol serà *Francesc Macià i el seu temps* i comprendrà l'interessant sumari que segueix: *Prefaci, Introducció, Macià, quixot?; L'home, Macià, exemple de civisme; Macià diputat a Corts; La Federació Democràtica Nacionalista, Estat Català, La Dictadura, Prats de Molló, El viatge a Amèrica, El moviment revolucionari, La tornada a Barcelona, Macià, cap de l'Esquerra; La República Catalana, De la República Catalana a la Generalitat de Catalunya, Macià, president; Les idees polítiques de Macià, Bibliografia.* ¶ Als cinc anys de premiat (Gran Premi d'Arquitectura de la Biennal Hispanoamericana) es realitzarà a la Plaça de Catalunya, de Barcelona, el projecte de Bosch Aymerich: un gratacels de 85 metres (el projecte inicial era de 103) amb hotel, cinema, teatre, galeries comercials, pista d'helicòpters, etc. Total, 400 milions de pessetes. ¶ El T.E.U. de Zaragoza ha representat a Madrid *La zapatera prodigiosa*, farsa poètica que Margarida Xirgu estrenà en 1930. I diu un periòdic: «Una gran multitud, preferentment universitària, tributà grans aplaudiments en honor de l'autor, del director i dels intèrprets». (L'autor és Federico García Lorca, de qui no s'havia donat cap obra després del seu assassinat.) ¶ La joventut del Casal Català de París ve organitzant amb èxit uns cursets de gramàtica catalana a

ESENCIAS
Y MATERIAS PRIMAS,
S. A.

Isabel la Católica, 10
Cable: ESYMAPRISA

Telèfons 36-61-51 i 12-75-94 MEXICO, D. F.

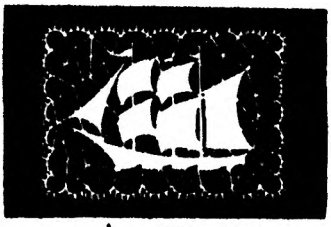

Llenceria
fina

MARIBEL

PASAJE ITURBIDE 18 · TEL. 18-27-95 · MÉXICO, D. F.

càrrec del professor Enric Roig Querol. També es donaren tres conferències sobre el moviment renaixentista català, pel professor Gabriel Nogués. ¶ Per a evitar que tot se n'anés a l'estranger, el senyor Lluís Cilimingras i la vídua de Farrà, han adquirit en 2.800.000 pessetes l'antiga impremta i la col·lecció de xilografies Guasp, que dintre cinquanta anys passaran a ser propietat de l'Ajuntament de Valldemosa. Mentrestant quedaran instal·lades a la mateixa Cartoixa on és guardat el piano de Chopin i la cel·la que aquest ocupà. ¶ Procedent dels Estats Units i de pas cap a París, ha estat uns dies a Mèxic el senyor Josep Terradelles, president de la Generalitat. ¶ Odó Hurtado ha fet una lectura de la seva comèdia *Sinceritat* a la primera actriu del teatre català Emma Alonso i altres amics, que auguren un nou èxit a l'autor. ¶ Per al mes vinent s'anuncia a Mèxic l'obertura del *IV Salón de la Acuarela*, en la qual exposaran, entre altres catalans, Maria Homdedeu de Barceló i Ferran Casas. ¶ El 6 de juny vinent, a l'Orfeó Català de Mèxic es farà una reunió, convocada per la junta directiva de l'entitat, per tal d'estudiar la possibilitat de celebrar el Dia de Catalunya arreu del món on hi hagi nuclis de catalans. ¶ Els *Amis de la Langue d'Oc*, de París, han organitzat una sèrie de conferències sobre temes catalans. Hi han parlat, Ramon Xuriguera, sobre *El centenari de la restauració dels Jocs Florals de la Llengua Catalana;* I. Rodríguez-Grahit, sobre *Ignasi de Loyola a Montserrat;* Pau de la Fàbrega, sobre *El Tractat dels Pirineus*, i Josep M. Batista i Roca sobre *Els orígens de la Renaixença catalana*. ¶ El 19 de juny vinent la Massa Coral de l'Orfeó Català de Mèxic, per tal de celebrar el seu XX aniversari, donarà un concert al Cinema París d'aquesta ciutat. ¶ L'Institut Català de Cultura anuncia per al mes de juliol un curs de conferències — dues d'elles a càrrec d'Artur Costa i de J. Soler Vidal — sobre diversos aspectes de Catalunya. ¶ Hem rebut el llibre de J. Carner Ribalta *Les gràcies terrenals i altres poemes (1928-1958)*, recull de poesies bellament presentat. ¶ La Comissió Nacional de Planejament, el Comitè Organitzador del qual té les seves oficines a Bolívar 31, 2n. pis, ha distribuït el seu Butlletí número 1. Hi dóna compte de les tasques realitzades fins ara i dels projectes a dur a terme. ¶ Martí Soler Vinyes ha publicat una *Antologia poètica*. ¶ Ha estat atorgada la medalla de plata de Muntanyisme a Joaquim Santasusagna, de Reus. ¶ A l'Associació Excursionisme, de Reus, ha estat celebrat el centenari del naixement de Joan Maragall amb una conferència d'Antoni Correig Massó sobre *L'ideal muntanyenc de Maragall*. ¶ A la mateixa entitat, Gerard Ricart ha parlat sobre el tema *La joventut d'ara*. ¶ Reunits a Formentor sis editors d'altres tants països han acordat crear dos premis internacionals de novel·la dotats amb 10 000 dòlars cada un. ¶ Segons una personalitat catalana la «Standard Oil» ha concedit un crèdit de mil cinc-cents milions de pessetes per a la construcció d'un centre petroquímic als afores de Barcelona. ¶ Enguany es compleix el milenari del Tribunal d'Aigües de València. ¶ A San Sebastián ha estat inaugurada la Plaça de Catalunya amb una exhibició de danses catalanes i basques.

PONT BLAU

Revista mensual de literatura, arts i informació.

Maig del 1960
Any IX, número 91

Director
VICENÇ RIERA LLORCA

Director artístic
J. M. GIMÉNEZ BOTEY

Gerent
JOAN B. CLIMENT

Administrador
RAMON FABREGAT

Direcció i administració:
Uruguay 40-202
Apartado Postal 7324
Tel. 13-40-80
México 1, D. F.

Autorizada como correspondencia de 2ª clase en la Administración de Correos Nº 1 de México 1, D. F. el 20 de octubre de 1953.

Antoni Gilabert

ASSEGURANCES

Parroquia 68 • Despatxos 11 i 12 • Tels. 4-6252 i 4-5148 • GUADALAJARA, Jal.

Biblioteca A TOT VENT

ACABA D'APARÈIXER:

J. PUIG I FERRETER:

ELS AMANTS ENEMICS
VIIIe volum d'*El Pelegrí apassionat*
Un volum de 404 pp. $ 36.00.

DE PRÒXIMA PUBLICACIÓ:

LA TRAICIÓ DE LLAVANERES

VOLUMS PUBLICATS ANTERIORMENT EN EL FORMAT GRAN:

I. *Janet vol ser un heroi*
II. *Homes i camins*
III. *Janet imita el seu autor*
IV. *Vells i nous camins de França*
V. *Els emotius*
VI. *Demà*
VII. *Les profanacions*

NOVETATS

En català:

FRANCESC DE B. MOLL. *Els llinatges catalans*
(Catalunya, País Valencià, Balears).
Assaig de divulgació lingüística. 445 pàgines. $ 24.00.

RAFAEL TASIS. *Joan I, el rei caçador i músic*
Premi de Biografia Aedos 1958
Un volum de 318 pp. i x il·lustracions, tela. $ 78.75.

En castellà:

CARLOS M. RAMA. *La crisis Española del siglo XX*
Un volum de 373 pp. $ 34.00.

DIFUSORA DEL LLIBRE. Uruguay 40-202. Tel. 13-40-80. México 1, D. F.

Productos Mexalit, S. A.

De Asbesto - Cemento

CALIDAD
DURACION
ECONOMIA

Tuberías para la conducción y distribución de agua a presión.

Tuberías para bajadas, ductos y columnas.

Tinacos higiénicos para el almacenamiento de agua.

Láminas acanaladas para techos.

Láminas planas.

Fosas sépticas.

Tanques lavadores.

Fábrica y Oficinas generales en SANTA CLARA, Estado de México.

Sala de Exposición en Calle Monterrey Nº 29. Tel. 25-03-20. MEXICO, D. F.